

Село не люди
Люко Дашвар

Над селом зорі ясніші, у селі квіти пахнуть п'янкiше, сiльські дiвчата дорослiшають ранiше. Катеринi усього тринадцять, а iї серце належить чоловіковi набагато старшому, та ще й одруженому. У селi все безпосередньо: якщо люблять, то вже до безтями, якщо ненавидять, то щонайзапеклiше, якщо пробачають, то вiд широкого серця...

Исторiя, у якiй любов i смерть, чистота i грiховнiсть стоять плiч-о-плiч – настiльки близько, що стають невіддiльними...

Люко Дашвар

Село не люди

© Чернова І. І., 2007

© Книжковий Клуб «Клуб Сiмейного Дозвiлля», видання українською мовою, 2007, 2010, 2011

© Книжковий Клуб «Клуб Сiмейного Дозвiлля», художнє оформлення, 2007

Жодну з частин даного видання не можна копіювати або вiдтворювати в будь-якiй формi без письмового дозволу видавництва

Ми хочемо побачити українську книжку в кожнiй домашнiй бiблiотецi в Україні.

Цiкавою, улюбленою, яскравою.

Юрiй Логуш, Голова Правлiння ЗАТ «Крафт Фудз Україна», iнiцiатор проекту Всеукраїнський конкурс романiв, кiносценарiїв та п'ес «Коронацiя слова» був заснований за пiдтримки бренду найпопулярнiшого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу – сприяння розвитку новiтньої української культури.

Лiтература, кiно i театр обранi не випадково, адже саме цi жанри є стратегiчними жанрами культури, що формують i визначають зрiлiсть нацiї.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру, і як наслідок – наповнення українського ринку повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру – якісними українськими фільмами й п'єсами.

www.kraftfoods.com.ua

Розділ 1

Глухої, як баба Килина, вересневої ночі, коли мамка від втоми просто засинала під татком, а він, чортяка, все не вгамовувався, тринадцятирічна дочка їхня Катерина сиділа на колінках у траві за домом. Очі – якраз на рівні ремінця, яким затягував штани Роман, кремезний чоловік за тридцять, із загрубілими від важкого руками.

Катерина витерла губи, спитала:

– То це і є любов?... Слизька...

Роман знітився:

– Це... чоловіче молоко.

– А казали... любов.

– Іди... – наче батогом ото.

– Піду... До побачення, дядечку.

– І чого ти мене дядьком звеш, Катерино?

– А як мені вас звати? Ви ж дорослий, а я малолетка.

– Іди, – повторив і сам пішов.

А вона ще довго не йшла. Рукою по траві – роси повні долоньки. Умитися лишень вистачить, а хотілося напитися.

– І що воно тепер у роті? Дні зо два відпльовувати ту любов.

Пішла врешті до хати. Повз мамку під татком. Мамка аж прокинулася.

– Доню, а чого це ти досі не спиш? Завтра ж до школи рано...

А ліжко під мамкою й собі підтверджує: ра-но, ра-но...

– Та нічо'... Не просплю.

Уся Шанівка у свідках: сонцю ще ніколи не вдавалося мамку розбудити. Завжди вона попереду. От і сьогодні: надворі тільки сіріє, а мамка вже підскочила. Татка у бік:

– Льончику, сьогодні ж наша черга до череди. Гайда, гайда!

– Устаю вже...

А мамка собі далі. Усіх по ранжиру:

– Катю! Вставай, доню. Допоможеш татові. Я до курей, потім у контору. Казали, може, олії за трудовні дадуть чи цукру. Льоню, свиням даси?

Тато – ноги вже в штанях, а в голові одне:

– А поїсти?

– А тобі б усе їсти! – мамка сміється. – Буде, буде... Я тільки до курей гляну.

І знову доньці:

– Катруся! То допоможеш татові?

Довелося оченьки розплющити.

– Мамцю, ти ж казала, щоб до школи...

І татко:

– Та чого їй плентатися? Мені зовсім не довіряєш?

Глянув на мамку спідлоба, дверима – грюк! Свиням те грюкання – бальзам на п'ятачки. Татко – грюк, вони у відповідь – рох-рох, мовляв, не барися, мерщій до нас, ми за ніч зголодніли, хоч і не схудли.

Мамка на постіль сіла, Катерину обійняла і на вушко:

– Як не підеш із батьком, знову нап'ється... Корови розбредуться, сусіди скаржитимуться... Ану кажи, які у вас сьогодні уроки? Важливі чи не дуже?

– Уроки як уроки...

– То що?..

– Мамо...

– От біда! Добре вже, збирайся до школи.

– Мамо...

– Та нічо'... Може, якось воно й пронесе. Якщо Ромка до батька не приплентається...

– Дядько Роман казав, що треба трактора терміново зібрати, – ляпнула дівка і язика прикусила.

Мамка з подивом:

– І звідки?..

– Ішла від Людки, а біля кіоску мужики тирлувалися. Почула...

– Отож, доню, біля кіоску. Я б тій Тamarці-бізнесменці всі патли повискубувала. Зараза...

– Зара-а-за! – Катерина – ноги з ліжка. Зойкнула: у п'ятку мов гвіздок хто забив.

Мамка з кухні глянула:

– Доню, ти що, боса швендяла?

– Та нічо'...

Дошкандибала до шафки, у шухлядці голку знайшла. Татків одеколон «Лісова пісня» теж згодився. Залила ним усю п'ятку, голкою скабку виколупала, а зверху знов одеколоном. Краса... Татко з двору зайшов – задихнувся:

– Аби добро переводити!

– Та вона лікарем буде, не інакше... – мамка сміється.

– Лікарем... – татко яешню із салом бачить, а тхне вона йому «Лісовою піснею». – А істи тепер де?! Надворі?..

– Льоню, вже пів на шосту. Не барися, любчику. До череди треба... – мамка вміє вмовляти лагідно.

До шостої ще хвилин двадцять. Мамка з татком із дому здиміли, а в Катерини ще – справ і справ. Води зігріти, вмитися, запхати у маленький поліетиленовий пакет «Adidas» босоніжки, смугасту хустинку, який не який гребінець із дзеркальцем на ручці... ну й книжки із зошитами, якщо увійдуть. А ще ті коси...

Розплелася. Волосся ноги лоскоче. Катерина бідкається:

– Чи обрізати, поки мамки нема?..

І обрізала би, та знадвору чути:

– Ка-атя! Кать! Ти до школи підеш?

Катерина з дому вискочила:

– Люд! Зайди! Я зараз...

Біля хвіртки – руда Людка при повному параді. У голові дві дивовижні заколки, кожна з картоплину завбільшки: одна на маківці, друга на потилиці. А з-під заколок рідке руде волосся стирчить. Губи червоним наведені, спідничка коротка. Якби не чоботи гумові – картинка. Катерині заздрощі аж дух забили.

– Людка... Ти така красива...

– Цілий ранок збиралася! – Людка дівка серйозна. – А ти? Чекати не буду...

– Будеш, будеш... Та ходи сюди. Я швидко.

Людка заколки помацала – на місці. По вулиці оком пройшлася... Онде Сашко із Сергієм ідуть! Чого ж їй у Катерининій хаті час гаяти?

– Тут почекаю. Збирайся скоріше.

Як для Людки з Катериною, то й Сашко, і Сергій – хлопці дорослі. Уже по п'ятнадцять обом. У школі кажуть, всіх однокласниць устигли перемацати, а може, й того більше.

Людка оченятами стрельнула: і Сашко симпатичний, і Сергій незгірший. Якби ж то їй вибирати! Сашко, хоч і невисокий, зате міцний. А очі... Такі ясно-сині, такі глибокі... Як озера. Та й ніс – нічого, не картоплина. А Сергій, той вищий. І волосся в нього в'ється. І голос красивий, коли матюки не гне. Ет, якби ж то Людці вибирати!

– Привіт, джентльмени. Куди зібралися? – Людка аж занадто голосно вигукнула, навіть Катерина в хаті почула.

У Сашка із Сергієм зранку серйозна розмова. Так захопилися, що Людчине вітання збило їх із пантелику.

– Що? – Сашко аж зупинився. – Людка нам щось крикнула?

Сергій іще на своїй хвилі.

– Саня, я от думаю... Спочатку треба дівку знайти... Щоби погодилася. А потім уже... З тим парафіном... У тебе свічки вдома є?

– Не знаю... – Сашко до Людки обернувся. – Люда! Ти нам щось казала?..

Людка чогось розгубилася.

– Вам... Кажу, привіт, джентльмени...

– Знову книжок начиталася?! – розреготався Сашко, а Сергій – руками по матні:

- Джентльмени мають члени! Ти про це, Людка?..

- От дурний! - Людка ледь од сліз утрималася. Хвірткою грюк - і до Катерини в хату.

- Ти скоро?!

Сашко штовхонув Сергія.

- Навіщо ти так?.. Вона ж мала.

- Мала?! А губи вже намазала. І спідниця - аж труси видно.

- Які труси?

- Червоні, - збрехав Сергій і оком не повів. - Не віриш, задери і перевір.

- Пішли... - Сашко на Катеринин дім глянув. - А от, приміром, Катька... Заради неї можна спробувати... того... з парафіном.

- Тоді Людка - моя! - Гоц - і є рішення в Сергія.

- Тільки підготуватися треба. Так усе зробити, щоби вони не втекли, - Сашко йому.

- Саня! Коли вони побачать оте диво... Вони помруть од щастя.

Катерина швидше би зібралася, але ті Людчині заколки... Стоять перед очима, хоч лусни. І так Катерина косу крутила, і сяк... У дзеркало гляне й зітхне: одне слово - малолетка.

Врешті вийняла з пакету «Adidas» смугасту хустину, обмотала косу... Ну, нібито й нівроку. А тут і Людка:

- Ти скоро?!

- Ідемо.

Катерина - пакет у руки, ноги - в чоботи гумові.

- Людка, а ти босоніжки часом не забула?..

- Чого б це?..

* * *

Шанівка так ловко причаїлася у низині між пагорбами, наче од ворогів ховалася. Здавалося, впадеш сюди з неба - так навіки й залишишся. Аж ні.

За Шанівкою – три ґрунтові дороги. Після дощу всі три – суцільне болото. Однією підеш – за п'ять кілометрів потрапиш до сусідньої Килимівки зі школою, куди шанівські діти бігають, та облізлими клубом, де дядько Степан вечорами п'є горілку з мужиками, а як нап'ється, то горлає:

– Усе! Крапка! Тепер – тільки пісня!

Баби дочекатися не можуть, коли ж він, аспид, уже наклюкається, бо після того дядько Степан хапається за акордеон і таке виробляє, що сльози самі котяться.

– Ой ти, дівчино, з горіха зерня... – ридячим різноголоссям підспівує вся Килимівка, аж доки Степанова дружина Маруся, що у Килимівці вчителює, не схаменеться:

– Йой, бісів син! Уже й спати часу нема. Гайда додому. Завтра ж до школи.

І так виходить, ніби всім килимівцям на ранок до школи. Чи, може, у вчительки Марусі просто голос грізний, бо після її слів пісня гасне і село німіє.

Друга дорога веде до розвалені ферми, де колись, мамка казала, три тисячі корів ревли, ілі комбікорм, доілися та давали роботу тоді ще великій Шанівці.

За фермою – глиняна мазанка глухої бабки Килини, і другу дорогу ще видно серед будяків – не тому, що шанівці полюбляють ходити до розстроєної будівлі та згадувати добрі часи, а тому що дня не минає, щоби хтось із них не завітав до баби Килини.

– І як її, стару відьму, земля тримає! – дивується мамка, а в самої як одного дня рука чогось розпухла, то не до фельдшерки Віри у Килимівку помчалася, а до баби Килини. То ж бо й воно.

Третя дорога незабаром уже стежинкою стане. Ніхто із шанівців не розуміє, хто й навіщо проклав свого часу цю колію до кургану, що височіє біля села. Навіть баба Килина каже, що як була ще малою, так шляху до Килимівки і до ферми не було, а от широкий шлях до кургану вже був.

Катерина любить набрати повну кишеню насіння, видертися на маківку кургану й лузати. І – щоби нікого поряд.

– Увесь світ перед очима! – шепоче собі та роздивляється. – Онде Килимівка, ліс, озеро... Там бабка Килина... А он татко з дядьком Романом п'ють під комбайном. Господи, а якою ж великою була Шанівка...

Так і є. Шагреневе зменшення Шанівки з кургану добре видно. Життя тліє на єдиній кривенькій вулиці Імені Леніна: до неї з двох боків притулилися півтора десятка домів, Тамарчин кіоск, постамент, на якому колись гіпсова колгоспниця з гострим серпом стояла в позі ніндзя. Поряд – господарство шанівського магната Залусківського: контора, олійня, три трактори, комбайн, вантажний ЗІЛ і кроляча ферма. От і все. А далі глянеш – пунктиром прориваються з бур'янових хащ остови покинутих хат, колишня шанівська школа, розтягнута по цеглині, глибоченна яма, яку колись вирили,

аби шанівським дітям басейн облаштувати, бетонні стіни будинку культури й магазину. Катерині чомусь особливо магазину шкода.

– Може, люди пішли, бо магазин закрили... – думає.

Катя з Людкою вийшли за село і стали. Людка вкотре помацала закладки й зиркнула на подругу:

– Ти якась не така...

– Та думаю... Може, не до школи...

– А куди?

– До баби Килини.

– Стиць, моя радість! Я тебе чекала...

– Людка, мені треба.

– Якась ти не така...

– Мені треба...

Людка згадала, як цілісінький ранок наводила красу, щоби шокувати хлопців у школі. Невже дарма?! Через цю вперту Катьку ані Людчиних закладок, ані спіднички ніхто не побачить, бо йти до школи без подруги Людці зовсім не мріялося.

– Катрусью... Благаю. А потім я з тобою до Килини.

– Хай так.

Дівчата ступили у багнюку, що вела до Килимівки, години зо дві місили іі, але до школи майже вчасно прийшли, ще й із ногами непотомленими. Звикли.

Килимівська школа нахабно займала один із найкращих будинків села, що зберігся ще з довоєнних часів. Казали, свого часу тут, на двох поверхах кам'яної будівлі, у всіх іі дванадцяти кімнатах із пічним опаленням, розміщувалася сільська лікарня.

– А от і брехня! – не вірила Катерина. – Де ж стількох лікарів набрати? Онде тітка Віра, фельдшерка килимівська. Сидить у ФАПі, як музейний експонат. Одна на всі десять квадратних метрів. Хоч би хто зайшов.

– Якщо ти, Катерино, будеш так часто уроки прогулювати, то доведеться школу до приміщення ФАПу переводити, – відповідала на уроці історії вчителька Марія Іванівна, яку поза очі всі звали просто Марусею.

– Хіба я одна, – протестувала Катерина на Марусині закиди.

– То ж бо й воно, – відповідала Марія Іванівна на уроці математики. – У класі всього вісім голів, та й ті – відсутні.

– Ми з мамкою картоплю копали, – виправдовувалася Катерина.

– А після школи картопля не копається?.. – запитувала Марія Іванівна на уроці фізики. – Не можу ж я проводити уроки, коли у класі двоє чи троє учнів.

– Хіба я винна, що інші не ходять? – дивувалася Катерина.

– Учися за себе відповідати, – одказувала Марія Іванівна на уроці англійської. – Невже хочеш у Шанівці залишитися й коровам хвосту крутити?

– Не хочу, – лякалася Катерина.

І може, саме після сперечань із Марусею якось запитала... Та не себе.

– Людка, ти ким будеш?

Людка до дорослого життя готувалася серйозно.

– Я буду королевою Шанівки, – відкрила таємницю. – Тільки... цить! Нікому.

– Королевою... Це як?

– У мене буде бізнес, як у Тамарки з кіоску. Красива я буду, як... квітка. Чоловіком у мене буде найкращий шанівський хлопець.

Катерина перебрала у голові всіх шанівських хлопців і розреготалася.

– Людка! Таж у Шанівці їх усього двоє: Сашка, дядька Романа син, і Серьога Тамарчин, матюган чортів.

– От! Бач! Є над чим думати.

– А ти вже й думала?

– Боже, та я ночами не сплю... Тільки про це! Мабуть, треба Сергія окручувати. Усе ж Тамарчин син. Кіоск мають... Буде мені фундамент.

– Ти... Його... любиш?

– Здається... Як його побачу... слина у роті. Чи навпаки – пересихає.

– Це і є любов?

– Я й сама не знаю. Здається, так...

Катерина пригадала ту розмову сьогодні, і не тому, що минулої ночі дядько Роман спантеличив її душу.

Дівчата вже сиділи на траві біля школи та перевзувалися: скинули чоботи, витягли з пакетів босоніжки. Наголо стрижене пацаня з першокласників дзвінко загорлало:

– Королеви! Королеви! Кришталеві черевички взувають.

– Так... у роті воно гидко, – пробурмотіла Катерина, а Людка засміялася й ізнову:

– Якась ти не така...

– До Килини треба.

– Та буде тобі твоя Килина. Сьогодні всього три уроки, – Людка підхопилася з трави першою. – Пішли гризти граніт.

– Погриземо, якщо Маруся прийде, – відповіла Катерина.

Маруся копала картоплю на городі й тихо лаялася:

– От виродок! Знав же, що картоплю треба копати! Куди чорти занесли?! Я тут одна карячуся, у школі діти чекають, а воно десь вештається. Ну, Степане! Чекай! Тільки повернися... Буде тобі й чарка, і пісня!

* * *

Понад годину всі вісім голів сьомого класу Килимівської школи нудьгували на шкільному подвір'ї.

– Та не буде Марусі, відповідаю! – сказала Наталя, худа, довга як паля дочка килимівського ветеринара.

– І чого ми приперлися! – зітхнула Катерина.

– Тепер пріться назад у свою Шанівку! – плюнув відмінник і падлюка Вадька.

– Пішов ти! – крутнулася Людка. – Чого шанівських чіпаеш?! От ми з Катькою наших хлопців гукнемо, вони вам пики натовчуть!

– Щось я у Шанівці нормальних хлопців не бачила, – уїдливо встряла Галка.

– Це у вашій Килимівці – жодного джентльмена, – огризнулася Людка.

– Ця дурнувата знову на своїх романах зациклилася, – махнула рукою Наталя. – Ну, все. Я пішла додому. Мені батько з міста привіз касети з фільмами...

– Оце так диво! Увесь клас зібрався, а Марусі немає. От завтра припреться до школи і не повірить, що ми всі були, – сказала Катерина.

– Точно! Ні за що не повірять! – підтвердив Вадька. – Гей, дівчата! А пішли за село, у балку.

– Навіщо? – Наталя зупинилася.

– У мене пляшка є. Покайфуюмо.

І всі вісім голів сьомого класу Килимівської школи знялися з місця та за мить зникли в кінці вулиці.

– Самогон! – Вадька висмикнув із пакета літрову пляшку з-під ситра. – За початок навчального року!

– Дурник! Уже середина вересня, – зареготала Наталя. – А з чого пити будемо?

– А з моїх долонь!

– У тебе руки брудні...

– Дівки! Не вередуйте мені. Я у класі – єдиний мужчина. – Вадька відкрив кришечку. – Хто перший?

За півгодини на дні пляшки бовкалося грамів сто каламутної рідини. Дівчата сміялися, хоч і не знали з чого. Вадько простісінько з пляшки вилив у рот залишки самогону, покрутив у руках кришечку, закинув у траву.

– А як не доп'ємо... Чим закриєш? – Людка поповзла по траві.

– Та вже допили. Ой! Людка, а в тебе щось видно.

Людка обернулася. Сіла на траві. Спідницю потягнула, та аж тріснула.

– Що ти брешеш! Я в трусах! І не заглядай, куди не треба!

– Дівчата... У Вадьки щось у штанях стирчить... – Галка ледь язиком ворушила.

Вадька опустил голову й довго дивився на свої штани.

– Що треба, те й стирчить... Ви як хочете, а я до хати. Щось мені погано.

– Сам висмоктав більш як півпляшки і хоче, щоб йому добре було, – сказала Наталя.

Катя з Людкою вибиралися з Килимівки городами.

– Тільки б Марусю не зустріти, – твердила Катерина. – Із рота тхне, наче з Тамарчиного кіоску.

– Тільки б хлопців шанівських знову побачити, – товкла Людка. – Кать! Я ж... Ти дивись! І заколки... І спідниця нова...

– Людка, ти красива, – сказала Катя. – Мені такою ніколи не бути.

Людка глянула на русяву довгокосу подругу.

– Будеш! – винесла вирок. – Тобі не вистачає... ліфчика!

Катерина притисла руку до грудей – і сама злякалася.

– Уже треба?..

За Килимівкою дівчата сіли в траву – перевзутися.

– Людка, я так істи хочу... Як за двох! – поскаржилася Катерина.

– Може, ти вагітна? – серйозно спитала Людка. – Я читала про одну жінку в Індії. Вона завагітніла від думок про любов. Ой, Катька! Я так боюся завагітніти! Весь час про Сергія думаю. Чуеш? У мене яйця варені є і хліб зі смальцем. Будеш?

– Буду...

Катерина геть усе з'їла.

– Люд, а про вагітність ти серйозно?..

– От прийдемо додому, я тобі дам той журнал почитати.

Людка витерла долонею босоніжки, сховала їх у пакет і глянула на дорогу. З Килимівки прямували Сашко із Сергієм. Якраз до них.

– Кать! Посидьмо ще трохи. Онде наші хлопці йдуть зі школи. Вийде так, що ми на них не чекали, а просто сиділи. Додому разом підемо. Га?

– Людка, ми ж домовилися. Мені до Килини треба...

– Та буде тобі Килина. Посидь... Ти мені скажи: чи в тебе поісти нічого не було, чи ти просто мого хотіла?

– Є... Я просто... для Килини. Не з порожніми ж руками...

– Чого тобі від бабці треба?

– Та так... пuste.

Сашко із Сергієм шанівських дівчат запримітили здалеку.

– Саня, це доля, – сказав Сергій. – То як? Мені Людка, тобі Катька?

- Домовилися, - кивнув Сашко. - Тільки спочатку треба їх підготувати.

- Саня, ти мене задрав! То «нам треба підготуватися», то «їх треба підготувати». Ми так ніколи не зберемося. А життя собі йде, між іншим.

- Спокійно. Ми швидко підготуємося.

- Швидко... Ми навіть свічок не купили в Килимівці. От ідіоти!

- А у вашому кіоску свічки не продаються? - запитав Сашко.

Сергій на те:

- Ха! У нашому кіоску тільки самогонка та казьонка.

- Людка! Ну, ти сьогодні... прям королева! - Сергій сів у траву поруч. Обніматися лізе.

- Ну-у-у! Ще заколки поскидаєш! - Людка плечиком хлопця відсунула й на Катерину гордовито - зирк! Мовляв, бачила!

Катерина з трави встала.

- Ну, я пішла...

Сашко з досади аж посинів.

- Кать, ти куди?

- Та... мені треба.

- Їй до Килини. Чуєш, Катю, а може, ми всі разом підемо? - Людка й справді почувалася королевою. Усіх, як пішаків, розставляла.

- Та ні, дякую. Сама піду.

Сергій - зирк на Сашка, мов ляпаса дав.

Сашко Катерину за руку - цап!

- Та стривай... Куди? Ти що, хвора?

Катерина хлопцю в очі глянула і - дрижаки по спині.

- Саня... Ти на батька схожий.

Сашко руку відпустив. Брови насупив.

- Та йди вже.

«Дядько Ромко теж так казав...» – без жалю подумала Катерина і – навпростець до глиняної мазанки Килини. А позаду – Людка:

– Ну що, джентльмени? Шануймося, бо ми шанівські! Ходіте додому. А Катька потім прийде.

Яка різниця, де болото місити – на дорозі чи в полі? Катерина йшла полем, миші шаруділи під ногами, а вона й не чула. Усе думала: яка ж вона, та страшна баба Килина, про яку все село з переляком говорить. Мамка казала, худа і чорна, як зараза, глуха навіки – можна стати за її спиною і кричати щодуху, а баба достоту не почує. А от як перед Килинині очі – то баба все з вуст прочитає.

– І все чисто лікує? – питала у мамки Катерина.

– Та якби ж тільки лікувала, доню, – мамка полохливо. – Вона ж віщує... А це гріх!

– А хто каже, що гріх?

– Раїса, мати Сашкова. Вона ж раз до Києва їздила на медичну консультацію, а замість того півночі у Лаврі до святих мощів у черзі простояла. Та з людьми поговорила. Приїхала й каже: точно – гріх.

– Мамцю, а чого ж ти сама до неї бігаєш?

– Я по ліки, доню, а не по долю.

«Чого мене до баби тягне? – Катерина аж зупинилася. – Ні ліки мені не потрібні, ні доля. Я ж не Людка, я ще й сама не знаю, ким буду».

Глянула – сонце за полудень, попереду вже видно Килинину мазанку, а праворуч – рукою подати – курган.

– Заскочу на курган на хвилю, – сказала собі. – Може, й передумаю до Килини пертися.

Із самого ранку Катеринин татко Льонька гарно вмовляв друзяку Романа піти з ним за сільською чередою. Навіть приховану від дружини Дарини пляшку показував.

Ромко шкулився, очі відводив і все торочив:

– Та не можу. Мені Залусківський наказав трактора полагодити.

– Ромка, ти ж мене знаєш, падло! Я ж сам пити не можу. Я не алкоголік! – Льонька не злився – бентежився: що з Романом? Віда?

– Давай іншим разом... – Роман сам не свій, очі долу, мнеться, як свіжа шкіра.

– Отак мені череду перегидити! – Льонька плюнув і пішов до корів. – Ану мені! Тварюки! Гайда! Гайда!

Батогом спересердя так крутонув, що і власній жопі дісталосся.

– І що воно за день?! Не день – «Лісова пісня»!..

Роман провів Льоньку поглядом, сів біля постаменту, на якому колись колгоспниця із серпом стояла.

– Чи й справді трактора подивитися?

А тут і Залусківський чеше.

– Романе, йди. Робота є. За курганом копу сіна склали, знаєш?

– Сам складав. Як не знати. Аж п'ять літрів олії заробив. Оце мащуся тепер щодня від щастя.

– А ти за копу мільйона хтів?! Кажи – будеш робити чи інших пошукати?

– А що робити?

– Копу стерегти. Якись чужі курви приловчилися сіно красти.

– Давай рушницю...

– Може, автомат?... Здурів! Так іди.

– А скільки...

– От вам би всім одне – скільки та скільки. Йди! Не скривджу.

– Зараз кажи, бо в мене й удома справ вистачає.

– Десять гривень за ніч.

– За ніч? То чого мені серед білої днини туди пертися?

– Ну, того... Не за ніч, а за добу.

– Тоді хай двадцять гривень. Скільки мені там тирлуватися?

– Та тижні зо два. Йой! Чотирнадцять діб, та по двадцять гривняків. Ти мене розориш, Романе! Ні, мабуть, не треба, – махнув рукою Залусківський.

– Е, стій! А давай без грошей.

– Без грошей? Давай! – повеселішав Залусківський.

– Трактора даси. Я поле своє виорю. Озимину засію.

– Хай буде, але на своєму пальному оратимеш!

- Добре, - Роман відштовхнувся від постаменту, підвівся. - То я пішов?..

- Поісти із собою візьми. І щось тепле. Ночі вже холодні.

- От який ти в нас дбайливий, Залусківський! - осміхнувся Роман.

- Атож! Що би ви без мене робили. Повиздихали б! - образився Залусківський.

Роман махнув рукою, пішов до хати.

- Рай! Збери щось поісти. Мені роботу дали!

- Із грішми?

Романова жінка Раїса якраз капусту шаткувала: на столі гора порубаних качанів, на підлозі - ще голівок із тридцять.

- За трактора домовився. Та збирай уже.

Раїса руки від солі об фартух витерла:

- Таж хліб тільки післязавтра привезуть.

- Сама зліпи! Не безрука! - скрипнув зубами Роман.

- Зараз зліплю. А що за робота? - Раїса язиком плеще, а руки вже працюють: борошно дістала, яйце вбила, сільки трохи, водички. Буде балабуха.

- Вигідна. Копу Залусківського біля кургану стерегти. Два тижні. Трохи покручуся, а потім Сашко мене підмінить, а я - на наше поле. Треба ж йому раду дати.

- А чо' ту копу стерегти?

- Чужі курви сіно крадуть.

- Отакої! Весь час крадуть, а Залусківський не біднішає. Щось воно не те...

- Що ти, бабо, знаєш? Давай балабуху, йти треба.

Роман грюкнув дверима, а Раїса вслід чоловікові у двері:

- Стережися, Ромчику!

І не обернувся.

Раїса зітхнула. Руки капусту мнуть, а думки далеко. Шістнадцять роців тому побралися, на весіллі вся Шанівка горлала:

- Оце Ромкові пощастило. Має Раю, а то - рай!

І не задурно кричали. Повногруда, русява Рая не тільки Романові здавалася беззаперечною перепусткою у щастя. Рая й сама вірила: вона, Роман, хатинку побудувати, дитинку мати... Хіба не щастя?

З хати й почали. Нову самі будували, у дідовій старій ночували. Раїса з ферми щодуху мчалася: води наносити, їсти наварити, курям дати, попрати все, а потім до ночі цеглу Ромкові подавати, цемент із піском та водою у відрі місити. Зупинялися, коли падали. Ромко спав просто на підлозі, а Рая поруч мостилася. Сяде навколішки, рядно під зад, табуретку підставить, руки на неї покладе, а на руки голову опустить. Оце й увесь сон. Сама виметикувала: руки й ноги занімють, не захочеш, а прокинешся вдосвіта. І знову – курям, на ферму, додому, води наносити, наготувати, попрати, а потім до ночі – Ромкові цеглу подавати, цемент із піском та водою... Ось він, будинок! Чотири кімнати на трьох. І комірчина. І кухня літня. І город – двадцять соток.

– І синок у нас не пройдисвіт. Добра дитина. А щастя чо'сь...

Раїса зітхнула, зиркнула на кляту табуретку. Як спала навколішки, так сотні разів лобом об неї билася.

– Якби Ромка не пив... – загадала за звичкою – і раптом аж сіла на ненависну табуретку. – Оце! Таж уже третій день тверезий... Чого б це?..

Тверезий Роман сів біля копи Залусківського і відламав шмат балабухи. Відкусив і виплюнув.

– От зараза! Солі кинула, як молода.

Глянув: а хто це полем іде просто до кургану? Може, ті самі чужі курви знахабніли вкрай?

Упізнав іздалеку – і аж захлинувся.

– От йо... Проходу не дає!

І – за копу. Сховався, а очей відвести не може.

– Чо' це я на дитину намовляю?... Сам, старий козел, із глузду з'їхав. Занапастив дівчину. Льонька мене вб'є... Точно вб'є.

Катерина дійшла до підніжжя кургану, чоботи скинула й подерлася на верхівку босоніж. Усілася на висоті, але на світ, як раніше, не задивлялася. На Килинину мазанку все зиркала.

– То йти чи ні? Хто би підказав? І що я бабі скажу? Добрий день, я сама не знаю, що зі мною? А баба мені відповість: то йди геть, малолетко. Як сама не знаєш, звідки я можу знати?!

Висмикнула Катерина з волосся смугасту хустину, коси розплелися. Вітер дмухнув – захвилювали коси, оповили тоненьку фігурку, мов таємниця.

– Йо... Та що ж це зі мною робиться?! – шепотів під копою Роман, марно намагаючися вгамувати бажання. – Ні, ні... Йди вже! Йди геть!

Катерина підхопилася, ніби його слова почула.

– Піду...

І – бігом із гори. Співає:

Ой летіли дикі гуси,
А за ними і Катруся!
Ой летіли, гелготали,
Милій Катрі щастя дали!
Ой-йо...

Ти тримай його, дівчино,
Не в кишені і не в скрині!
Пригорни його до серця,
Хай воно від щастя б'ється!
Ой-йо... Йо!

Чоботи під курганом – чекають собі. Катерина в чоботи вскочила, аж раптом... Шурх, шурх у копі.

– Гей, хто тут є?! Це копа Івана Залусківського... Усі знають....

Тихо.

Дівка плечима знизала, пакет підхопила.

– Отак завжди. Здалося... Піду.

– Іди, йди... – молив під копою Роман. – Геть, геть...

Катерина йшла неквапно. Зупиниться, квітку зірве, знову рушить.

Баба Килина гріла старі кістки на сонці біля мазанки. Поряд нерівно дихали два старезні, як сама Килина, пси.

– Рудий! Чубчику! Гості до нас, – мовила Килина.

Пси слухняно підвели голови – і знову опустили: мовляв, із такою гостею, бабо, ти й без нашої допомоги впораєшся.

Катерина й до того ніби через силу до мазанки йшла, а псів побачила, то й зовсім зупинилася. Руки за спиною, губу закусила.

– Ходи, не бійся, – гукнула баба. – Що там у тебе?

Катерина руку з-за спини:

- Це вам...

- Квіти? - баба посміхнулася, як сонця в хмари налила. - Господи всемогутній... Дитино, мені вже років сто ніхто квітів не дарував...

Катерина розгубилася, очима - по бабиному подвір'ї.

- Таж у вас квітів повно...

- Е, то інше.

- А невже вам більш як сто років?

- Може... Та ходи вже, не бійся. Їсти хочеш?

- Їсти?.. - дівка зовсім ні в сих ні в тих. - А я вам їсти принесла... Думала, може...

- То виймай, що принесла.

На дерев'яний стіл біля мазанки Катерина виклала десяток яєць, шматок сала і півлітровий слоїк сметани.

- Може, мало?

- Посидь. - Баба на палицю сперлася, на ноги немічні зіп'ялася, пошкандибала до мазанки. - А то й ні. Ходи сюди. Винось тарілки надвір.

Катерина до бабиної мазанки зайшла - аж подих дівці перехопило. Ікони на стінах, під іконами ладанки горять, між ними оберемки трав, і дух такий стоїть, що од щастя плакати хочеться.

- Отакої! Дівка стовбуром стала, - баба Килина Катерининою плеча торкнулася. - Спочатку поїж. Як за двох...

Краще б не казала. Де ті сльози взялися.

- Ой, бабцю Килино! Допоможіть... Допоможіть, бо вдавлюся.

- То ти мене знаєш?

- Вас усі знають. Хто кляне, хто боїться... Бабцю Килино... Хіба мені дитину зараз можна? Засміють...

Баба Килина посуворішала, тарілку з пиріжками Катерині в руки - тиць!

- От розкомандувалася! Сказано - спочатку поїж. Ходи, дитино. Сідай, зараз кручеників принесу.

І які ж то були крученики! Катерина один з'їла, другий, третього хтіла - рука не тягнеться... Соромно.

- Їж, Катрусю...

- І ви мене знаєте? - дівка третього крученика вхопила була, та після бабиних слів він у горлі й застряг.

- Іще вдавишся... - баба підсунула ближче тарілку з пиріжками, алюмінієвий бідончик із узваром.

Катерина іла, пила, й так їй затишно було у дивній оселі старої. А як істи несила стало, зітхнула, на бабу очі підвела. А та ніби й чекала.

- От і добре. Пішли до хати. Хай нам святі пособляють.

* * *

Зайшли. Золоте світло, Катерині здавалося, не знадвору у вікна бризкає, а навпаки - з мазанки надвір. Сіла баба біля столу, свічку запалила, на Миколу Чудотворця перехрестилася, до Біблії поцілунком приклалася, та дівці:

- Сідай поруч. І мовчи. Не тре' нічо' казати. Знаю.

І голос Кишинин тут, у мазанці, зовсім не такий, як надворі. Повторюється відлунням, наче не в тісній мазанці баба сидить, а стоїть посеред величезної печери.

Катерина не сіла - впала на лаву. На бабу дивиться - і страху нема, тільки передчуття дива дивного.

Кишина очі заплющила, зашепотіла щось, однією рукою перебирає зілля на столі, другу під свічку підставила і віск на неї крапає, крапає. Аж - раз! Жбурнула Кишина гарячий віск у зілля, шепотіти перестала, а очей не розплющує. Застигла, мов померла. Довго так сиділа. Аж доки віск не застиг у зіллі, наповнивши мазанку гіркім, як полин, духом.

- От і все, - баба розплющила очі, накрила долонею змішане з воском зілля. - А тепер слухай. Душа твоя чиста розірвана навпіл, і не знаєш ти, що добре, а що зле. А як того не розумієш, то й бредеш навпростець, хоч шляхи самі під ноги просяться. Ти дивишся навкруги - оце діло нібито добре, а придивляєшся - у багнюці воно втопло. І далі бредеш без кінця і краю. І ось - знову багнюка. Ти руку простягла - та ні, це ж чисте озеро. А всі навкруги - сліпі! Сліпі й кричать тобі: «Багнюка! Багнюка!» А ти оглухни! Оглухни, дитино, бо якщо ні - брести тобі крізь життя навпростець до скону і щастя не мати.

Баба замовкла, зиркнула на Катерину спідлоба.

- Отакої! Ще мені сліз твоїх не вистачало.

А Катерина ридма ридає.

- Бабо... Бабо... Хіба після такого не заплачеш? Блукати до скону, щастя не мати... Що ж мені тепер робити? Жити як?

- А от і думай тепер.

Вони ще довго біля мазанки сиділи. Чубчик і Рудий ластилися до Катрусиних ніг, баба щось бурмотіла під ніс – чи співала, чи молилася. Уже й сонце до кургану впало.

- Бабо Килино! Можна, я до вас приходити буду?

- Дитино, я двічі в одну долю не заглядаю. Більше ти від мене нічо' не почувеш.

- Хай. Я... просто так. Така ви віщунка... не страшна. Добре у вас. Можна? Може, колись про себе розкажете...

- Хочеш знати?

- Дуже хочу. Така ви, бабо, красива... Ох і красива ж ви, бабо! Як та ікона. Хоч молися на вас...

- Ну, приходь, поки я не сконала.

- Невже ви помрете, бабо?

- Та колись помру. Іди, доню. Тебе вже зачекалися.

Катерина згадала мамку з татком, Людку з червоними від помади губами, Сашка із Сергієм.

- Хто?! Хто мене зачекався?

- Сто сліпих і один видющий.

- Дякую вам, бабо Килино. Рудий! Чубчику! До зустрічі.

Катерина вже відійшла від мазанки, зупинилася, до баби обернулася.

- Бабо, а що як я сама – сліпа? Якщо не побачу видючого? Це ж так страшно, бабо...

- Та не страшно... Але й не просто.

- Ну, піду...

Катерина – ще крок. І знову – до баби з подивом.

- Бабо Килино... А казали ж – ви глуха...

Стара усміхнулася, приклала руку до вуха:

- Що-що?..

– Ох ви ж і хитрюща, бабо!

Розсміялася і побігла геть.

Баба Килина перехрестила дівча у спину, мовила:

– Як те сонце.

Катерина на поріг, мамка у сльози.

– І де тебе носило?! Усі діти як діти. До школи збігали і вже батькам на городі помагають, а ти...

– Мамо... Та кажи, я все зроблю.

– А вже пізно, любонько! Мамка твоя вже все поробила. І курям дала, і за свинями прибрала, і часник на зиму посадила, і борщу наварила, і твої штанці джинсові з вихилисиками попрапа. Де ти була, доню?

Катерина насупилася. Мамка від несподіванки аж руками сплеснула.

– Отакої! Від мамки секрети завелися. А Людка казала, ти до бабки Килини ходила. І чого? Захворіла? Так у мамки анальгін є, доню, а не всякі шепотіння. Випила б таблетку, і все. Чи як?

– Та не дійшла я до Килини.

– І де ж...

– На кургані сиділа. Чо'сь так сумно було.

– А від нудьги завжди сумно, доню. Треба було додому мчатися. Ми б тобі ту нудьгу враз зняли.

– Та ти кажи, мамо. Я все зроблю.

– Дитино ти моя золота. Ну, зроби... Зроби, якщо так.

– Кажи.

– Намий помідорів відра зо три. Будемо сік давити.

Помідори чекали, поки їх помиють, на кущах у городі. Катерина підхопила відро, взялася рвати. А мамка з хати:

– То ти на кургані була?

– На кургані.

– І як там дядько Роман?

Катерина присіла за куш і почервоніла – помідори й ті блідіші. Добре, тільки вони й бачили.

– Мамо, я на кургані була.

– Я й кажу. Дядько Роман біля кургану копу Залусківського стереже від бандюг.

– Нікого я там не бачила...

– Отакої!

Вийшла мамка з хати, вулицю Імені Леніна перейшла, біля Раїної та Романової огорожі стала.

– Раю! Рай! Чуеш?! Катерина моя на курган бігала, то Романа там не було. Чуеш?

Замість Раїси з дому вискочив Сашко. Мовчки – повз Дарину.

– І куди?... – гукнула та.

– До копи, куди ж іще! – роздратовано крикнув Сашко.

– Оце діло! Гей, Сашко! Глянь, може, й мій Льонько там десь. А то... череда вернулася, а пастуха нема.

З хати визирнула Раїса.

– Та п'ють вони десь на пару!

Катерина з помідорами до півночі порпалася. Уже й татко, п'яний в димину, ввалився до хати, впав на підлогу посеред кімнати і, перш ніж захропти, вигукнув:

– Цить мені!

Уже й мамка збігала до Раїси сказати: чоловіки, скоріш за все, пили не разом.

– Ну, все! – Катерина відірвалася від пресу, руки витерла. – Мамо... Я до Людки збігаю.

– Доню, ніч надворі.

– Та я скоро...

Біля Людчиного дому на лавці сиділи сама Людка і Тамарчин Сергій.

– А я йому, бля, кажу... – почула Катерина Сергіїв голос. – Кажу йому: та ти здохнеш, паскудо, в тебе руки короткі, щоб мене трахнути! Ти уявила?! Га?!

Людка тоненько засміялася.

– Я в журналі читала... Так один чоловік...

І заговклала на півслові.

– О! Ка-атька! А чого це ти поночі вештаєшся? Добрих людей лякаєш.

Катерина стала коло лавки, плечем повела.

– І сидіть тут. Підіди собі.

Сергій підхопився, Катерину за руку:

– Е, ні! Сідай тепер. Ти мені теж потрібна.

Людка брови звела:

– Це як?! Любов утрюх? А ти, Серьожа, не викусиш?! – дулю скрутила.

– От ви, дівки, дурні. Навіщо втрюх? Учотирюх – воно краще. Я з тобою, Катька із Сашком.

– Ви про що? – Катерина ніяк уторопати не могла.

– Е, дівки, то великий секрет. Ми із Санькою готуємо вам сюрприз. Ви прийдете і помрете від щастя.

– Куди прийдемо? – Катерина аж засміялася – так кумедно Сергій своїм секретом вихвалявся.

– А це поки що теж секрет. От і мучтеся тепер, гадайте, що круті хлопці для вас підготували.

– Боже ж ти мій, як цікаво! – Людка мрійливо закотила оченята. – Я вже не можу дочекатися!

– Терпіння май! – Сергій знов примостився біля Людки, обняв її. – М-м-м-м! Людка! Ти просто королева. І красива, і розумна. Журнали весь час читаєш.

– Ой, швидше б уже п'ятниця. Замовила Миколі, щоб нових журналів привіз. – Людка поправила заколки у рідкому рудому волоссі, запитала подругу: – Кать! Ти завтра до школи підеш?

– Не знаю...

Катерина вже зібралася була йти, коли з темряви виринув Сашко.

– Оба-на! А ось і Катькин кавалер! – вигукнув Сергій. – Де ти був, Саня?

– До кургану по темному ходив, як останній ідіот! – Сашко криво всміхнувся до Катерини. – От тобі, Катю, спасибі! До Килини вона йшла, на курган зайшла, батька мого не помітила... Зовсім сліпа чи вдаеш?!

– То дядько Роман був біля копи? – Катерина почервоніла, та ніч те вкрила.

– А де ж йому бути?!

– Вибач...

Сергій підскочив:

– Саня! Яке вибачення?! Хай Катька на сюрприз погоджується.

– Та не бризкай слиною, Серьожа, – Катька на крок відступила. – Пристану на ваш сюрприз. Добре вже, добре...

Сашко знітився.

– Добре, то й добре. Я додому... Катя, тебе провести?

– Ходім.

Ішли темною вулицею Імені Леніна мовчки.

Нарешті Сашко кашлянув, обійняв Катерину.

– Можна?..

– Та хай... – Катерина всміхнулася, і Сашко враз став хоробрішим.

– Кать... Як мені буде шістнадцять, я на тобі женитися задумав.

– Ото дурний! – Катерина розсміялася.

– А що?.. Будемо спати в одному ліжку... Дітей заведемо. Порожній будинок відремонтуємо й житимемо... Я комбайнер нормальний, усі кажуть. Я з тобою... по-дорослому буду.

– Я оце «по-дорослому» щоночі вдома бачу. Таткові воно, може, й добре, а мамку шкода. Вона, бідна, за день накрутиться і проситься: «Льончику, любчику, давай спати», а він їй: «Та коли ти вже, їй-бо, наспишся, Дарино! Ану ходи до мене, бо як вріжу...»

– То твої... щоночі?

– Ну, майже... Одна радість – як татко п'яний. Приповзе, вирубиться, мамці – рай!

– А мій... маманю... не того. Ну, не дістає. Навпаки. Вона серед ночі, чую, шепоче йому: «Ромчику! Я ж знаю, ти не спиш... Ну, чого тобі ще треба?! Чого відвертаєшся?!» А батько: «Вигадуєш дурне! Утомився я, Раю. Не стоїть у мене».

- І чого підслуховуєш?

- А сама...

Катерина плечима знизала.

- Ну, я пішла... До школи завтра йдеш?

- Піду. Випускний клас. Тре' старатися.

- А куди після дев'ятого?

- Казав же, у комбайнери. У нас і поле своє є.

- Та знаю я ваше поле. Самі бур'яни.

- То ненадовго. Батько за трактор домовився. Зоремо, посіємося... Розбагатіємо. Ще бігатимеш за мною.

- От ти дурний! Одне в голові.

Лягла Катерина. Ковдрою з головою вкрилася, а не спиться. Сповзла з ліжка і - за хату. У траву, де минулої ночі її дядько Ромко чекав.

Нікого. Сіла.

- Що ж то воно було?..

І до хати - по росі босими ногами.

Мамка спала і всміхалася вві сні. На підлозі хропів п'яний татко. Катерина всунула ноги у гумові чоботи, на нічну сорочку накинула мамчину кофтину і вибігла з дому.

- Чи подивитися?..

І городами - до дороги на курган.

А ніч же світла - як боже царство! Зірки в небі яскравих дірок понапробивали, ллються, ллються до землі. А під ними - так тихо, як може бути тільки тоді, коли все погане геть зникає без сліду. І поля ніхто не сіпає, і озера ніхто не каламутить, і лісу ніхто не ламає.

Катерина від швидкої ходи зігрілася, кофтину зняла, руки розкинула, обличчя - до зірок.

- А раптом - сліпа?.. Килино! Килино! А раптом - сліпа?..

І ніби у відповідь хтось ізгори:

- Іди вже...

- Піду...

Роман чесно охороняв копу Залусківського. Спати собі не давав, прислухався, а щоб не нудьгувати, придумав порахувати, скільки соляри треба, щоби поле засіяти. І тільки рахувати взявся, як біля копи - тихі кроки.

- Ах ви ж, курви чужі! Уже й прийшли по сіно?!

Висмикнув Роман із копи товсту палицю, потім другу.

- Ну, ходіть до мене! Ходіть! - шепотів люто.

- Дядьку Романе...

Почув тоненький голосок - і впав під копу.

- Господи! Господи! Вона мені вже привиджується! Що ж воно за таке?!

- Дядьку Романе... - Катерина стояла неподалік копи і чо'сь боялася підійти ближче.

- Йо! Та це ж вона! - Роман підвівся, кашлянув для порядку, вийшов із-за копи.

- О! Нічне видіння! Ти що тут робиш, Катерино?

Катерина почервоніла, бровки насупила.

- Якби ж сама знала? Ноги привели...

Гоц! І з Романа всі декорації злізли. Затремтів, руки вперед простягнув, як сліпий.

- Дитино золота! Русалонько...

- Ой! Дядьку Романе, не підходьте! - перелякалася.

- Не бійся! Я тебе не скривджу. Ну, дай руку... Тільки руку. Ось бачиш, і не страшно. Сідай. Сядь, Катю...

- От якби стоячки...

- Не бійся.

- Добре, добре.

Катерина сіла біля копи. Роман опутився поруч, руки зціпив, аж кістки хруснули.

– Ти... прости мені. Біс поплутав. Наче марево найшло. Я тебе й пальцем більше не торкнуся. Русалонько... Рости. Я почекаю. Чуеш? Чекати буду, хоч би що!

– Так то була... не любов?

– Прости... Не можу пояснити. Мала ти ще. Любов... Тільки... Мала ти ще. Гріх. Я чекати буду.

Катерина Сашкові слова згадала, вдихнула глибоко.

– А може... не стоїть уже?

Роман схопив дівча за руку, затиснув долоньку межи своїх ніг.

– От воно! «Не стоїть»... Стоїть! Як залізо! Та я втерплю! Бо в мене до тебе... не пусте. Чуеш, Русалонько? Я тебе за дружину хочу. Тільки підрости ще трохи.

– У вас є тітка Рая, дядьку Романе.

– Розлучуся. Поїдемо геть. Хоч і в Килимівку. Світ великий. Що скажеш?

– Не знаю... Як сліпа.

– А ти серце слухай. Це воно тебе сюди привело. До мене привело.

– Справді?

– А як сама...

– Думаю про вас весь час. У Сашки... очі такі ж сині. От нібито зовсім такі самі, як у вас, а я не про нього, а про вас думаю.

– Серденько мое... Сиди. Сиди й не рухайся. Я твою ніжку поцілую.

– Я в чоботях! – Катерина розсміялася, а в Романа – ніби крила.

– Скидай свої чоботи! – теж сміється.

– У мене п'ятка в «Лісовій пісні»!

– А мені байдуже. Ось вона... Ніжка дорогоцінна. Русалонько... Люблю тебе. Чуеш? Люблю...

І так Роман це сказав... Ніби тавро наклав непорушне.

Катерина розгубилася.

– Піду я, дядьку Романе. Скоро мамка встане. Кинеться, а мене нема...

– Іди...

– Можна я до вас прийду завтра вночі?

- Ще питаєш... Та я помру, якщо не прийдеш.

- Бувайте...

Катерина накинула на плечі мамчину кофтину, побігла до села.

- Боже, на що я насмілюся? - Роман сидів під копою, дивився дівчині услід. - Льонька мене вб'є...

Ранок. Мамка, як завжди, поперед сонця.

- Гей, громадяни! Підйом! Льоню! З розсолу почнеш чи до свиней глянеш?

- З розсолу...

- Катю, донечко! Вставай, спляча красуне. Гляньте тільки! Коси розпустила... Ще вдавишся колись уві сні.

Катерина сіла на ліжку:

- Мамо, я не спляча красуня. Я Русалонька...

- Ще краще придумала! Уставай уже, Русалонько. І про школу сьогодні не кажи.

- Чого?

- Я сметану та яйця закупівельникам повезу, татко в раби до Залусківського, а ти мені гарненько всю моркву повикопуєш, висушиш, поки сонце ще гріє, пісочком перетрусиш...

- Мамо, завтра п'яниця...

- От холера! - татко ледь розсоллом не поперхнувся.

- А що «холера»... Микола раз на місяць свій магазин у Шанівку привозить... - У Катерини аж сльози на очах.

- І що тобі знову треба в тому магазині? Знаєш сама - грошей нема.

- Олія е... - Катерина своєї.

- Дарка, глянь! Ти ту олію заробила, а воно вже й око поклато!

- Доню, кажи мені, - мамка наполягає.

- Мамо, мені ліфчика треба...

- Що?! - татко аж підскочив. - Що ти сказала?!

- Так, Льоню! А йди-но, любчику, до свиней, а ми тут без тебе розберемося.

Мамка татка до дверей пхає, а він огризається:

– Тільки купіть цей ліфчик! Я вас обох на ньому...

– Мамо, чого татко так?.. – Катерина до мамки притулилася, а та сміється.

– Е, доню! Хіба від добра... Та й забули. Давай, кажи...

– Ліфчика треба. У школі сміються. Кажуть, розпустила Катька цицьки...

– Хто каже?

– А хоч би й... Вадька. І Людка. Мамо, мені ліфчика треба. І тих... прокладок красивих. Людка казала, з ними ой як зручно. І не протікають...

– Доню... Зима на носі. Зимових чобітків нема. З пальта виросла, а я тобі прокладок накуплю. І що то буде?

– А Людка мені раз одну прокладку дала... То це ж – хоч скач! Мамо...

– Доню, по ліфчик завтра до Миколи підемо, а про прокладки й не згадуй. Нас тато з дому повиганяє.

– І зимові чобітки подивимось? І пальто?

– Та подивимось на все, от тільки купити...

– А ліфчика?

– Буде тобі ліфчик.

– А татко...

– А що татко? Перебіситься... А там свиню заколемо – і про чобітки з пальтом поговоримо.

– Ой, мамцю, яка ж ти в мене золота!

– Ой, доню, яка ж ти в мене підлиза, – мамка сміється, а очі сумні.

«От і розбери тих дорослих», – думає Катерина.

Мамка з татком розбіглися. Катерина вийшла з дому, а біля хвіртки Людка.

– Я до школи не піду, – оголосила Катерина. – Моя школа сьогодні – морква на городі.

– І дарма! А я хлопців чекаю. З ними піду. Із Сергієм та Сашкою... – Раптом замислилася. – Чуеш, Катюко! Я тут подумала... А може, даремно я із Сергієм зв'язалася. Матюкається, зараза, весь час. Може, мені на Сашку переключитися? Ти б кого з них вибрала?

– А чого це я повинна вибирати між огірком і капустою, якщо мені ситра хочеться?

– А де ти у Шанівці ще когось побачила? Може, Тамарчиного молодшого – Тарасика-першокласника?

І Людка розреготалася.

– Ох і дурна ж ти, Людка! Оце тобі Сашко і Сергій увесь світ затулили. А в селі чоловіків – повно!

Людка перестала реготати.

– Ти здуріла?..

Катерина очі відвела:

– Чи, приміром, узяти килимівських... Обирай собі, Людко, кого хочеш.

– Щоб шанівська дівчина на поганих килимівських заглядалася! Та ніколи! А онде хлопці чешуть. Піду. Ти завтра до Миколиного магазину підеш?

– Піду. Може, щось і купимо.

– За гроші?

– За які там гроші? За олію.

– Тю! Та Микола ще місяць тому постановив: тільки за гроші. А ти не знала?..

Людка пошвендяла назустріч хлопцям, а Катерина так і завмерла. «Що ж це? Як же так? Бути не може. Бреше Людка... А як же ліфчик? Як же мій перший дорослий ліфчик?!» – билосся.

– Катька! – Сергій з вулиці.

– Чого тобі?

– Таж сюрприз на завтра плануємо. Готуйся!

– Відкладай на суботу. Завтра не можу.

– Ну дивись! У суботу...

Катерина йшла на город і сама до себе:

– Ото як буде мені ліфчик у п'ятницю, то подивлюся на їхній сюрприз у суботу. А як не буде...

Маруся зайшла до класу, звично зітхнула:

- І оце мені всі? А де Катя? Де Наталя? Галина?

Людка штовхонула Вадьку в бік:

- Кажи, єдиний мужчина у класі...

Вадька підвівся:

- Усі при ділі, Маріє Іванівно. Хто жне, хто косить.

- О-ой! Не патякай дурного! Жне, косить... Отак дурними й залишитесь, без знань. А я з такою новиною прийшла. Так хотілося всіх порадувати.

- Ви нас порадуйте, а ми іншим перекажемо, - запропонувала Людка.

Марусі й самій не терпілося.

- Діти! - почала урочисто. - Ви ж знаєте курган, що між Шанівкою та Килимівкою?

- Атож! - здивувалася Людка.

- А це ж не просто купа землі. Ви ж пам'ятаєте, я вам на уроці краєзнавства колись розповідала... Історична пам'ятка. Залишок древньої цивілізації...

- Якої саме? - запитав уїдлиий Вадько.

- Дуже древньої, - відмахнулася Маруся. - І от... Степан Леопольдович, завідувач Килимівського культурного центру...

- Дядько Степан? Чоловік ваш? - уточнила Людка, яку формулювання «Килимівський культурний центр» збило з пантелику.

- А хто ж іще? Звісно, дядько Степан, завклубом, - підтвердив Людчину гіпотезу Вадька.

- Чого перебиваєте? Краще слухайте. То вчора...

- Коли ви картоплю копали? - не здавався Вадька.

- Коли ми - Степан Леопольдович і я - спілкувалися з ученими, - роздратовано підвищила голос Маруся. - То домовилися... Скоро до нас прибуде вчена експедиція, яка досліджуватиме курган. Бо з усіх українських курганів наш - найстаріший.

- Класно! - зрадів Вадька. - А коли ті люди прийдуть?

- Власне, через кілька днів. Іще хочуть пісень народних послухати, може, якусь нову для себе знайдуть. Отже... Щоб усі до одного з батьками поговорили, хай пісні згадують, до приїзду гостей готуються. Скоріше за все, вчені у Шанівці зупиняться.

- Тоді хай шанівські й готуються, - підсумував Вадька.

Удома Маруся пиляла очманілого від п'ятики Степана.

- Ну, Стьопо, гляди мені! Якщо про вчених збрехав... Буде тобі і стопка, й пісня!..

- Марусю, хіба я собі ворог?! Хоч побожуся. Були вчені! Точно були. Випадково зустрілися на автостанції у райцентрі. Ну, я їх пригостив, ясна річ! Поговорили. Серйозні люди. Як про курган почули, загорілися. Кажуть: «Усе! Їдемо до вас!»

- І коли? Я дітям уже сказала, що вчені прийдуть.

- От ти базікало! - Степан потягся до акордеона. - Хоч у пекло, аби поперед батька.

Уже й сонце в потилицю припекло, а Роман усе сидів і сидів під копою недвижно, як та каменюка. Схаменувся тільки, коли гуркіт від дороги пішов. Ноги налиті розім'яв, із-за копи вийшов. Гля' - сам Залусківський із якимось незнайомим. ЗІЛа на дорозі кинули, до копи чешуть.

Залусківський Романа побачив - і незнайомцеві, тихо так:

- І ще одне прохання. Ви, Анатолію Петровичу, не кажіть, що ви зі страхової компанії, бо...

- Бо що?

- Та кровососи ж! Як узнають, що я копу застрахував, будуть із мене гроші тягти.

- Ну, я не знаю...

- Я віддячу! - Залусківський страховикові.

Той аж спину розправив.

- Оце діло. Добре, не скажу.

- Ну, здоров, Романе! Як справи? - Залусківський ляснув по Романовій долоні. - Горілки не пив? У дівок під копою не встромляв?

Роман око примружив.

- Та ні...

- А це людина із санстанції. Оце у справах їхали. Дай, думаю, на копу гляну.

- А що на неї дивитися. Стоїть собі.
- І ви тут цілодобово? - запитав незнайомиць.
- Так. - Роман на нього око скосив: що треба?
- І нікуди ні кроку?
- Так.
- А ім'я ваше, прізвище...

Залусківський підхопив незнайомця під руку, потягнув від копи.

- Ну що ж ви, Анатолію Петровичу! Я вам потім його прізвище скажу. У машині собі спокійно запишете. Ми ж домовилися.

- Та стійте ви! Я ще копу хтів обійти, - пручався незнайомиць.

- І що її обходити? Копа як копа. Головне - під цілодобовою охороною. Поїхали вже папірці заповнювати. Мені ще справ...

ЗІЛ загуркотів по дорозі, Роман услід машині глянув, насупився.

- Та ні... то я дурне сказав - «ні кроку».

І пішов у бік Шанівки.

- Це якими ж дурними мали би бути ті чужі курви, щоб серед білого дня в копі Залусківського колупатися, - розмірковував дорогою.

Раїса якраз примірювалася знести курці голову сокирякою. Обернулася.

- О! Чого це ти вдома, Романе? А копа? Залусківський вигнав?

- Та ні. Я на хвилю.

У жінки сокиру з рук.

- Давай сам.

Хрясь! Відолашна курка й не кувікнула.

- То пощо прийшов? Дай картоплі наварю. Візьмеш.

- А хлопець де? - озирнувся. - Чуеш, Раю! Де Сашка?

- Де ж йому бути. У школі.

- От шкода. Я ж бо хтів, щоб він мене підмінив, а я б за соляру домовився.

- Давай я тебе підміню.

Рая на чоловіка дивилася – і не впізнавала. І тверезий, хай би йому грець!

– Ні, крутись вже по хаті. Піду. Хай завтра вранці Сашка на копу прийде.

– Добре. Стій! У мене тут... – Рая відсунула від стіни мішок із борошном, витягла з-під нього пляшку «Столичної». – Ось! Візьми із собою.

Роман – в очі жінчині.

– Рая... Я як схочу напитися, то знайду. Сховай. Хай буде.

– Ромчику...

Жінка – руками по столу безпорадно. От наче треба їй щось у руки, щоби надійніше стало. А тут – сокира. Рая на неї руки й поклала.

– Ромчику...

– Ну?

– Що з тобою? Якийсь ти...

– Та думаю... От відсіємося...

– І що?

– Та розлучуся...

– Що?! – жінка вухам не повірила. – Ти зі мною розлучишся?

– Розлучуся... Знайду покинуту хату, що ще не обвалилася, поремонтую і буду там...

– От чуло мое серце! Курву знайшов, падло недобите? Кажи! – Раїса вхопилася за сокиру.

– Та хоч убийся! Пішов я... На копу треба.

– Стій, сучий ти сину! У серце плюнув і йдеш?! Усю правду кажи! Чуеш?!

Роман від дверей обернувся.

– От дурна! Поле засіяти треба... Щоб завтра вдосвіта Сашка був мені біля копи.

Катерина моркву копала – аж гай гудів, а вона, клята, все не закінчувалася. Уже й шанівські зі школи додому почали повертатися, а Катя все з лопатою, як солдат із рушницею.

– Іще трохи! Впаду, а зроблю! І татко злитися не буде за ліфчика... Тільки б Микола погодився продати за олію! – сама до себе.

Перетягла викопану моркву на сонечко перед порогом, сіла.

- Ну, все!

Гля' - Людка! Катерина підхопилася.

- Люд! Зайди!

- Катька! Чуеш? Я б тебе не минула! Та-а-ка новина... - Людка підбігла, очі горять.

- А що?

- До Шанівки люди приїжджають! Ось! - вихлюпнула.

- Та де?... - не повірила Катерина.

- Йй-бо! Маруся сказала. Учені. Будуть у нашому кургані копатися, бо він, бач, від древньої цивілізації.

- Брешеш? Я на кургані тисячі разів була. Нема там ніякої... цивілізації.

- От ти, Катька, журналів не читаєш і нічо' не знаєш. Під курганом - скарб древній. Точно. Люди ж колись не дурні були. Стільки землі на купу недарма наскладали. Щоб ніяка зараза до їхнього скарбу не добралася.

- Оце так...

- А ти що думала?

- Думала, курган для того, аби...

- Що?

- До неба ближче. І весь світ роздивлятися.

- Одне іншому не заважає, - вирішила Людка. - Ну, піду. Буду готуватися.

- До чого?

- Стиць, Катя! Стільки всього... Магазин завтра приїжджає! Сашка із Сергієм свій сюрприз для нас готують! А ще - ті люди вчені! Як думаєш, двох заколок досить? Чи, може, ще одну в Миколи купити?..

Людка не дочекалася відповіді, побігла геть.

Катерина схлипнула.

- Господи! Тут таке... А ще ж дядько Роман чекатиме під копою... Як же мені ліфчика треба!..

Надвечір мамка від закупівельників повернулася, кошики порожні, посміхається.

– Бачу, бачу... Моркву викопано. От і добре. Зараз ми, доню, яблуками займемося. Ану, командуй! Що робитимемо – повидла густого чи...

Катерина до неї.

– Мамо, таке горе...

– Що сталося? – мамка перелякалася, озирається, ніби те горе десь близько треться.

– Та Микола... Людка сказала... Тільки за гроші продаватиме. Олії не братиме. Чуеш, мамцю? Не буде мені ліфчика!

Мамка сіла, кошики в куток кинула. І сміється.

– От тебе, мамо, не розбереш! – Катерина в сльози. – Що тобі радість, що біда, все смієшся! А мені... мені так болить!

А мамка й далі – у сміх.

– От ми зараз твоє горе прикриємо.

– Чим прикриємо?!

– Ліфчиком!

Мамка сунула руку до кишені – і витягла... рожевий гіпюровий ліфчик.

Катерина як заверещить!...

– Мамцю! Мамцю!

Ухопила обнову – і до дзеркала.

– Мамцю! Мамцю! От ти в мене... А як не підійде?..

– Підійде. Давай уже, примірайся скоро. Яблука тре' чистити.

– Та я скоро... Скоро!

Минула година, вже й татко прийшов, а Катерина все перед дзеркалом.

– Що то воно крутиться дзигую? – татко мамці.

– А ось! – Катерина краечок халатика відкрила. – Мені матуся ліфчика купила!

– От кляті баби! Так і знав – будемо без вугілля!

– Татку, ну не сердься, – Катерина до нього.

І мамка:

– Давай, Льончику, до столу. Вечеряти час. Утомився?..

Уже й повечеряли, вже й яблука втрюх перечистили, коли – стук хтось у двері.

Мамка відчинила:

– Тю! Раісо! Чи ти п'яна?

– Дарино, позич двадцять гривень, – шепоче Рая від дверей. І хитається.

Коли справа про гроші – татко завжди пильнує. Можна навіть не казати про них, а подумати – все одно вчує. Як почув про двадцять гривень, із кухні вискочив.

– Ану, Рая, зайди... – каже, щоби мамка без нього грошей не тринькала.

Сіли на кухні втрюх – мамка з татком і Раіса Романова.

Катерина надвір вискочила – і під вікно: з кухні все чисто чути.

Татко командує:

– А тепер кажи, для чого тобі двадцять гривень.

– Убивцю найму. Хай Романа порішить.

– Та що ти мелеш! – мамка тихо. – Іди собі, бо ще почує хтось. Таке дурне придумати... Аж моторошно.

А татко:

– Та ні, Рая. Не йди. А скажи-но, сусідонько, за віщо ти мого друзяку Ромчика зі світу зжити хочеш, паскудна твоя натура?!

– І чого це ти напилася? – докидає мамка.

– Прийшов сьогодні... від копи... Каже: «Ох і набридла ж ти мені, клята Райко! Відсіємося, і піду геть! Розлучуся навіки – і крапка. Хату покинуту поремонтую і буду там жити зі своєю коханкою». Отаке стерво, щоб ви знали! Отаке підле стерво!

Татко аж присвиснув.

– Ну й діла!

А мамка не вірить:

- Раїсо, що ти на Романа намовляєш. Нормальний-бо мужик. Роботящий. Працює від зорі до зорі. І де йому час знайшовся на коханок... Пусте! Він пожартував...

- Не пожартував, - упирається Раїса. - То дасте двадцять гривень?

- Раїсо! - мамка не здається. - Та схаменися, голубонько. Таж твій Роман із Шанівки - ні ногою. Де йому тут коханку надибати? Сама подумай.

Раїса хитнулася та на мамку - зирк.

- А може, він до тебе бігає, коли Льоньки вдома нема?!

Мамка аж скрикнула.

- Ах ти ж дурна короно! Таке на чесних людей намовляти. Іди собі геть. А ми завтра Романові все чисто перекажемо про твое лиходійство. Хай би тебе у тюрму забрали чи до скажених. Зовсім із глузду з'їхала.

Раїса схлипнула раз, другий - і як заголосить:

- Ой, людоньки... Що ж мені тепер робити... Зарізав, падлюка, без ножа! Вбив мене й пішов на свою копу... Ой, не можу...

Мамка до неї:

- Та годі вже. Годі. От побачиш, усе добре буде.

Татко кашлянув, стілець відсунув, уздовж кухні крокує.

- Так, баби! Слухайте, що я вам скажу. Ніякої коханки в Романа нема, бо якби... Я б знав. Он Залусківський до Тамарки бігає? Бігає, хоч і він, і Тамарка всім очі повидряпують, якщо їм указати, що Тамарчин молодший - точнісінька копія Залусківського. Так?

- Так, - мамка з Раїсою в один голос.

- Тепер далі. Роман як сказав? «Спочатку відсіємося». От і думай, дурна твоя голова. Поки він відсіється, йому всі кишки порве. Не те що про коханку - про маму рідну не згадає. Так?

- Льоню, як добре, що я до вас зайшла. - Раїса сльози втерла, на мамку з татком - кліп-кліп. - Такий ти розумний чоловік. Усе чисто роз'яснив. Пробач, що я на твою жінку... наговорила. То з горя.

- Та вже пробачимо, бо ж бачимо - зовсім ти не в собі, - мамка ще сердиться.

Раїса боком до дверей і все сльози втирає. Татко знову кашлянув:

- Ти тее... Про вбивцю забудь.

- Забула, забула... То з відчаю. Та й де б я зайвих двадцять гривень узяла. Не кажіть Романові нічо'... - проситься Раїса.

- Не скажемо, але ж... гляди мені! - татко суворо.

Вийшла Раїса від сусідів, долоні до очей приклала.

- Господи, що це я?! Наче сказ найшов...

Головою тряхонула, озирнулася.

- Катрусю? А чого це ти, дитино, під вікном сидиш? Змерзнеш навіки, а тобі ж колись діточок родити... Не можна. Піднімайся бігом.

- Та я... того...

Катерина ледь не розридалася. І така її лють охопила!.. Бісова Шанівка... Тітка Раїса вбивць найняти задумала... Сволота!

- І що вам до мене?! Чо' чіпляєтеся?! - вигукнула.

І до хати. Дверима - грим!..

- Оце ще Сашко мені таким виросте, зовсім красно буде, - гірко прошепотіла Раїса й попленталася додому.

Ніч - як ворота в рай. Роман не спав. Ходив біля копи, тихо наспівував, чого за ним зроду не водилося.

- Ой ти, дівчино... З горіха зерня...

А вона все не йшла.

Роман подерся на курган. Руку до очей приклав.

- І де ти, Русалонько...

Мамка з татком півночі в ліжку шепотілися.

- Тре' сказати... - мамка.

- Здуріла?!.

- А як уб'є?

- Проспиться й схаменеться. Ти ж бачила... Як навіжена. Мабуть, забув Ромка свого списа в Райку встромляти, от вона й біситься.

- Годі, Льончику. Давай спати. Завтра ж...

- Е-е-е, люба, я ж не хочу, щоб моя жінка збісилася. Ходи до мене.

- Льончику...

- Ходи, сказав...

Катерина ледве дочекалася, поки мамка з татком поснуть. А як усе стихло, з ліжка підхопилася, ліфчика швиденько на себе напхала і... завмерла.

- Чи не йти?.. Он воно як...

Очі сині Романові згадала. «Русалонько, Русалонько... Ніжки дорогоцінні... Люблю тебе... Люблю...» Аж затремтіла.

- Та як не піти?!

Те-се накинула. Не пішла - бігма побігла.

Роман іздалеку розчув.

- Русалонько?..

- Тут я... - і до нього.

Притулилася, як собача. Рученятами тоненькими обхопила. І мало не ридає.

- Дядьку Романе, дядьку Романе...

- Та що з тобою?! - обіймає дівча й від жадання аж стогне. «Не можна! Не можна тобі до неї, падло ти паскудне!» - в голові стукає.

- Я зараз узнала...

- Та що?

- Люблю я вас...

Він - і заляк. Голова крутиться, земля з-під ніг іде. І в штанях - залізо.

- Хух! От ти... - ледь вистачило сил від Катерини одірватися. За плічки її взяв, на сіно вмотив. Сам - поруч. - І чого ж плакати? Сонце мое ясне...

- Бо ж тітка Раїса сказала, що вб'є вас...

Роман брови звів.

- Он як...

- Чесно, чесно... Я під вікном сиділа і все чисто чула. Тітка Раїса до мамки з татком приходила двадцять гривень позичати. Щоб вас убити... - і заридала.

Роман дівча до себе притулив, волосся русяве цілує і... від щастя сльози котяться. Плаче - і сам не розуміє, як таке вийти могло, щоб він,

тридцятишестирічний мужик, який навіть на маминому похороні зубами скреготів, а сльози не пустив, тепер труситься від сліз і ради собі дати не може.

Катерина очі на нього підвела.

– Вам страшно, дядьку Романе?

Усміхнувся.

– От дурненька! Зовсім не страшно. То я від щастя... Ніхто мене не вб'є. Тітка Раїса пустого язиком намолола, а ти й перелякалася.

– А як дізнається, що ми...

– А ми стерегтися будемо. Так? Ми нікому своєї таємниці не розкриємо до часу. Ось ти підростеш трохи, тоді вже...

– А як я не хочу чекати, поки підросту... Я вже доросла. Їй-бо! Онде, дайте руку... Помацайте по спині...

Роман поклав долоню на Катеринину спину. Дівча всміхнулося.

– От! Відчуваєте?

– Що?

– Та застібку ж! Ліфчик у мене! От...

– Господи... – Роман провів тремтячою рукою по дівочій спині, відкинувся на сіно.

Катерина схилилася на ним, погладила долонькою по неголеній щоці.

– Дядьку Романе... Ви спите? Мені бігти треба...

– Не сплю я, Русалонько... Думаю. Давай так... Місяць потерпимо. Зможеш?

– Зможу, – Катерина посміхнулася.

– А я за місяць відсіюся. А потім... Хай хоч світ померкне.

– То тепер до вас приходити не можна? – Катерина враз ізгасла.

– Та ні... Я без тебе не зможу. Хоч би глянути, хоч волосся торкнутися... Русалонько... Завтра вночі прийдеш?

– Прийду. Дядьку Романе... Поцілуйте мене.

– Ходи... – Роман простягнув руки, дівча впало йому на груди.

Ледь торкнувся гарячих губ, притис Катерину до себе і прошепотів:

– Біжи додому, любове моя...

Дісталася Катерина Шанівки і стала. Тремтить, щоки гарячі, а ноги так і просяться назад під копу бігти.

– Тю, я дурна, – розсердилася. – Дядько Роман подумає, що я слова тримати не вмію. Ото сказано – місяць терпимо, так і буде.

І пішла вулицею Імені Леніна. Ні душі не стріла.

– А завтра ж, – сама до себе. – Не пробитися!

Розділ 2

Раз на місяць на вулицю Імені Леніна виходять геть усі шанівці, бо останньої п'яниці кожного місяця сюди через багнюку проривається вантажівка товстого, як гарбуз, Миколи, вщент заповнена консервами, цукерками, чіпсами та промисловим «ширпотребом», який навіть у поблиській Килимівці називають не інакше, як «ширнепотріб».

Микола неспішно розставляє одинадцять старих розкладачок біля постаменту, на якому колись стояла колгоспниця із серпом, і вивалює на них свій товар.

– І щоб мені зайве руками не хапали! – кричить. – От би ви, як люди... Запитали... Чо' дивитеся? Кажу, питайте, що треба, а я все чисто покажу...

Хвилин із п'ять юрба слухається, й Микола намагається продемонструвати, як треба торгівлю вести. А потім маше рукою:

– Біс із вами! Дивіться, що хочете. Усе одно далі од Шанівки не втечете. Але знайте... Як чогось не дорахуюся, більше до вас не приїду!..

* * *

Катерина очі продерла, до мамки на кухню бігом:

– То тепер нам, мамо, до магазину і йти нема чого...

– Сходимо, сходимо, – мамка сміється. – Я вчора так ловко все поздавала. Трошки грішми розжилися. І олія є. Підемо, доню. Поснідаємо й підемо.

– От баби! Не зберемо грошей на вугілля з вашими витребеньками. Самі взимку по дрова до лісу ходитимете, – татко сердиться, а мамка йому в тарілку підкладає і своєї веде:

– А ти, любчику, з нами підеш.

– Якої холери я там не бачив?

– Баби казали, минулого разу Микола такі гарні сорочки теплі привозив. І черевики чоловічі.

– Де мені ті черевики носити? Біля трактора? Чи на городі? А може, свиням показувати?

– Так і чоботи твої кирзові вже... того. Латка на латці.

– От причепилися. Дайте хоч доісти.

Цього ранку біля постаменту розляглися і прогнулися під товаром аж дванадцять розкладачок.

– Росте бізнес? – прошамкотіла стара Ничипориха.

– Росте собі, – кивнув Микола. – Ви, бабо, не відволікайтеся. Оце всі мені слухайте! Удруге повторювать не буду. На цій розкладачці – консерва різна й макарони, тут – приправи, перці-шмерці, хмелі-сумелі, сіль. Онде – все паперове: і зошити, і конверти, і журнали всякі. Тут – усе чоловіче. Сорочки, чоботи, труси є. А тут жіноче: халати й сорочки нічні байкові, колготи для дівчат, черевики й чобітки з підборами, спідниці – хоч завалися. І довгі, і коротші. А оце всяка лабуда – гребінці, ножиці, заколки, леза... Самі собі шукайте, що треба. А на цій розкладачці – цукерки, чіпси, жувачка. А оце – до зими. Пальта різні, куртки чоловічі й жіночі, модні шарфи з китицями. Хух!.. То що?

– Миколо, а олією візьмеш? – спитала сумна тітка Орися, яка тільки-но чоловіка поховала.

– Гривня за літру! – оголосив Микола, і шанівці захвилювалися.

– Та хіба так можна?! Що то за ціна? Нам Залусківський по два п'ятдесят за літру рахував, коли олією за трудовні віддавав.

– Що мені до вашого Залусківського?! Я собі своє міркую. Гривня за літру. Або гроші!

Мамка обскакала оком усі розкладачки і до Катерини:

– Доню, давай татка спочатку взуємо, а потім уже...

– Добре... Я поки все чисто роздивлюся.

За п'ять хвилин татко вибрав кирзові чоботи й теплу сорочку в карту, запахав обнови до сітки. І мамці:

– Піду до кіоску. З мужиками побалакаю...

– Ой, Льончику, гляди мені. У нас роботи сьогодні – краю не видно.

– Яка така робота?

– За Килимівкою на полі багато буряків лишилося...

– У мене й так поперек рипить, а ти хочеш, аби я знову мішки на горбу пер?... Та не лупай! Підемо. Я... пити не буду.

Татко пішов, а Катерина мамку за руку вхопила.

– Мамцю! Очі розбігаються!

– А ми по порядку. Ходім пальта дивитися.

Катерина влізла в дешеву китайську курточку, розцяцьковану штучним хутром, розпромінилася.

– Таж гарно, мамо! Ти дивись...

– Коротенька якась. Між ноги дути буде.

– А онде така сама, тільки довша.

Зупинилися на рожевому, твердому, як скло, пальті з білим хутряним капюшоном.

– І скільки? – гукнула мамка до Миколи.

Микола придивився, рукою маше.

– А-а-а! Так і бути. За двісті віддам.

– Скільки?! – мамка аж присіла. – Ти що, з глузду з'їхав?

– Тітко, це ви ненормальна. Таж такі дешеві ціни тільки в мене. Ви в люди поїдьте – з розбитим серцем повернетесь.

– Та де ж такі гроші взяти? – мамка на Катерину дивиться, а та стоїть у пальті рожевому, й ув очах сльози бринять.

– Добре, сто вісімдесят, – змилювався Микола.

– А якщо половину грошей зараз, а половину – через місяць?... – мамка просить.

– От, тітко, яка ж ви хитра! Та вже хай так і буде, бо дівча ваше зараз розридається.

Мамка гроші Миколі відрахувала, з Катерини пальто стягла, в поліетиленовий пакет склала.

– А чобітки хай чекають, поки свиню заколемо, – каже.

– Мамцю! Мамцю рідненька! Ну скажи, яке пальто гарне! От ні в кого такого пальта не буде!

Мамка Катерину по волоссі погладила і сміється.

- А ще сюрприз маю...

- Який?

- От тобі цілісіньких п'ять гривень. Хоч - прокладок накупи, хоч - журнал чи цукерок.

- Я знаю! Знаю що... Я вже примітила! - Катерина оббігла розкладачки, зупинилася біля крайньої.

- Скільки заколка ота коштує? - тицьне пальчиком у велику штучну ромашку на гумці.

- Та бери вже за три гривні, - відповідає Микола.

- А дасте на п'ятірку дві ромашки? - насмілилося дівча.

- От спекулянтка! - Микола вихопив п'ятірку й кинув Катерині закладки. - Гляди мені! Щоб із такими закладками на слідуєчий мій приїзд заміж вискочила.

- І вискочу! - лягнула Катя і розсміялася.

Мамка - очі на лоба. І Миколі:

- І що ти, дурний, дитині кажеш?!

А потім Катерині:

- А що, доню... Може, повернемо Миколі ті закладки?

- Мамо! Я ж пожартувала! То з радощів. Ти на мене тільки подивись. І пальто в мене гарне, і закладки красиві... І ліфчик у мене є!

Від Миколиного магазину мамка з Катериною пішли до кіоску, але й здалеку було видно: татко здимів.

- Пропали буряки, - зітхнула мамка. - Ходімо додому.

І знову вони йшли повз Миколину торгівлю, і так мамка сумно на розкладачки подивилася, що Катерині аж сльози в очі.

- Мамо, стій. А давай і справді ті закладки повернемо. Ти до п'ятірки трохи докладеш і купиш собі щось гарне. А хоч би й шарфа з китицями. А можна - у борг.

- Нащо воно мені? У мене намисто коралове є. Яке татко подарував.

- Таж скільки років тому подарував...

– Пусте, доню, – мамка розсміялася, пішла далі, а Катерині від того сміху на душі ще сумніше.

Догнала мамку, за руку обійняла.

– Матусю... ким мені стати, щоб так не жити?..

Мамка й про сміх забула. Очі одне кричать, вуста інше кажуть.

– То хай чоловік думає, ким йому стати. А дівчині думати – з ким бути.

– Як це?

– А так... Жінці вірного чоловіка поряд треба. Щоб за ним – як за стіною.

– А наш татко такий?

– Такий... Хіба сама не бачиш?

– А чого п'є?

– Роботи нема. Хіба сама не бачиш?

– А тітка Рая дядька Романа вб'є? – вихопилося.

Мамка знову зупинилася.

– Що ти сказала?!

Катерина і собі стала. Серце калатає.

– Матусю! Невже тітка Рая і справді дядька Романа вб'є? Я ж після цього жити не зможу...

Мамка Катерину обійняла, головою похитала, мов та берізка на вітрі.

– Що воно за день такий сьогодні?.. Ніхто, доню, нікого не вб'є. Усі житимуть. А тітка Рая п'яна вчора була. Так завжди... Од тої горілки – самі біди. Гляди мені, нікому не кажи. Обіцяєш?

– Обіцяю...

Людка на Миколиному торжищі дві години тирлувалася. Старих журналів про моду накупила, черевики на підборах у матері випросила і, хоч та противилася п'ятдесятилітровий бідон олії за шкірзамінник віддавати, благала:

– Мам, я без цих черевиків пропаду. Як же вони мені потрібні! Украв...

Бідон із олією Людка сама кравчучкою до Миколи приперла. Замість того черевики отримала – і до Катьки. Хвалитися.

Катерина якраз у рожевому скляному пальті по хаті швендяла. І туди! І сюди! І до дзеркала! І ромашки у косах...

– Ульот! – визнала Людка. І свою коробку розкрила.

– Класні черевички, – Катерина крутила в руках шкірзамінник на підборі – і надивитися на могла.

– Кать, я чо' прийшла... – Людка озирнулася й зашепотіла. – Хлопці просяться... Кажуть, хай би той сюрприз сьогодні вночі влаштувати. Сашкові завтра батьку в полі помагати, Сергій із Тамаркою по товар для кіоску поїде.

– Та хай буде сьогодні, – Катерина згадала про рожевий ліфчик, задерла кофтину. – Людка! Глянь! Мама ще мені ліфчика купила...

Людка так і сіла.

– Оце вже – повний ульот!

Оговталася – і далі веде:

– Тоді так. Опівночі я під твоім вікном пошкребуся – виходь. Підемо.

– Мені б тільки, щоб усе швидко, – Катерина згадала дядька Романа і пожалкувала вже, що погодилася з Людкою кудись поночі йти.

– Людка... А де він буде, той сюрприз?

– Великий покинутий будинок за балкою знаєш?

– Без даху?

– Хлопці казали, щоб опівночі ми до того будинку прийшли.

– А біди не буде? – Катерина так на Людку зиркнула, що та аж зашарілася.

– От дурна! Невже думаєш, я погоджуся на всяку глупоту? Та якщо вони щось погане вдумали, ми їх... А хочеш, я із собою батькового ножа мисливського візьму?

Катерина лоба наморщила.

– А я спиць в'язальних наберу. Перештрикаю усіх гадів, якщо будуть чіплятися.

Людка аж зайшлася сміхом. Коробку з черевичками на підлогу кинула, на Катрусине ліжко впала.

– Ой, не можу! Перештрикає вона... Штрикалка!

– От я тобі зараз покажу!

Кинулася Катерина Людку лоскотати, а та за коробку та з хати. Стоїть біля хвіртки, сміється.

– Ой, не можу! Катька! Побігла я додому, а то помру зо сміху.

У п'ятницю пообідь Сашко ще сидів під копою, хоча зранку батько обіцяв:

– Підміниш мене, сину, ненадовго. Я години на дві відлучуся. Поїду домовлюся, щоб завтра соляри в борг дали. Трактор теж буде. Нас уже поле зачекалося.

– Щось там у батька не зростається з тією солярою, – подумав хлопець.

Аж по дорозі йде хтось. Придивився – Сергій.

– Привіт! – Сергій упав у сіно, в очах бісики. – Усе, Саня! Сьогодні час-ікс, чувак! Дівки погодилися. Я все знайшов. Дивися!

І заходився виймати з рюкзака все по черзі, як той ворожбак.

– Ось парафін! Тут нам на двох вистачить. Бач, етикетка. Читай! Чистий парафін. Далі! Два шприци. Нові. Дві голки товсті. Є таке. Теж – нові. Далі! Миска алюмінієва. Нова. Сухе пальне у таблетках. Ціла упаковка. У мамані нову простиню стягнув. Ще дві треба...

– Навіщо стільки?

– Одну ми розстелемо і на ній востимосся. А зверху кожен своєю простинею вкриється. А потім... Трах! Сюрприз! Я просто не можу дочекатися! А ти?

– Та щось воно... страшно.

– Ти чого, чувак? Обісрався? Ти тільки уяви... Дівки заходять, а ми... Бля-а! Як подумаю, аж...

– Та ні, я не передумав... Я теж... Як подумаю...

– Ну все! Я погнав. Іще одну простиню візьму, а ти для себе з дому стягни. Я ввечері заскочу.

– Добре.

Сашко дивився вслід Сергієві, а бачив чогось... Катю.

– Хоч би не втекла, – подумав.

Близько десятої вечора у п'ятницю, коли в кожній шанівській хаті роздивлялися обнови, рахували витрачені гроші, зойкали й бідкалися, Сашко із Сергієм крадькома пробиралися до великого покинутого будинку, що вишикірився за балкою осторонь інших руїн.

Шифер із даху кмітливі шанівці розтягли на другий день після від'їзду хазяїв, а потім іще з півроку тряслися, що хазяї повернуться й буде всім непереливки. Але ніхто не повернувся, і з часом усе, що хоч більш-менш для господарства годилося, зникло з покинутого дому. Залишилися тільки поцвілі шпалери на стінах і груба кам'янка без затулки.

Хлопці ступили в будинок, і Сергій хмикнув:

– Аж мороз шкірою...

– Чого? – Сашків голос чогось захрип, дух забивало.

– Не від страху, чувак! Від майбутньої насолоди!

– Ти ж мене...

– Що?

– Та навчи хоч, що робити. Я ще з дівками не того...

– А це, бля, не вища математика. Простіше, ніж гроші рахувати. Навчу, не сери! Я тих дівчат уже... – Сергій поліз у рюкзак. – Ось! Ліхтар прихопив, бо ж тут темно, як у болоті.

Сергій поставив ліхтарик на кам'янку, обдивився.

– У кутку є шматок вцілілої підлоги. Там база буде. Рядно розстелимо, зверху – протиню... Чого стовбичиш? Розпалюй сухе пальне, кидай парафін у миску і на вогонь. Парафін не тільки розтопитися має, а й охолонути трохи. Хутчіш, чувак, бо не встигнемо.

Сашко й заходився: дві цеглини руба поставив, на них – миску з парафіном, під миску – сухе пальне, розпалив.

– А що далі?

Сергій тим часом свічок повсюди понатикав. Кинувся до рюкзак.

– Зараз, Саньок. Прочитаю.

Вийняв із рюкзак папірець, розгорнув, ліхтарика підсунув ближче і лоба наморщив.

– Ага... Ось воно, – і давай читати. – «Розігрійте парафін до тридцяти п'яти градусів за Цельсієм...» Бля! Хоч кидай тут усе чисто й біжи по градусник. Ні фіга! Пальцем градуси поміряємо. Правильно, чувак?

Кинув Сашко миску з парафіном пильнувати – і до Сергія:

– А що за бомага?

– Інструкція, чувачелло! Інструкція по отриманню неземної насолоди.

- А де взяв?

- Я ж казав. На базарі у райцентрі купив. Маманя товар тягала, а я бачу - мужики товчуться коло одного дядька. Підійшов, а дядько інструкції ці продає. Ледь за десятку сторгувався. Останню викупив.

- А може, це липа якась?

- Не, бля, не липа. Я про цей парафін і раніше від одного чувака чув. Так він казав: «Хлопці, хто з парафіном спробує, за тим баби все життя навколишки повзати будуть! Оце будуть повзти і лизати на ходу». Ясно?

- Що лизати?

- Усе підряд, Саню! Що ти на мене вилупився, як баран на нові ворота? Годі вже, бля, з себе целку вдавати.

Сергій глянув на миску з парафіном і сплюнув.

- Тьху, твою мать! Парафін закипить зараз! Знімай! Знімай його, Саня, скоріш!

Алюмінієва миска розжарилася. Сашко спершу хотів був скинути із себе футболку, обгорнути нею миску і відсунути від вогню, а потім розчовпав: дмухнув. Вогонь згас, а миска так і лишилася на розпечених цеглинах. І парафін - як опара. Дихає.

Сергій знову читати взявся.

- Так... «Рідкий, охолоджений до двадцяти двох градусів парафін обережно влийте в медичний шприц». Не, ну це просто знущання! Які такі двадцять два градуси. От паскудство! Коротше! Будемо на глаз усе робити.

Сергій всунув палець у миску з гарячим парафіном, обпікся, тихо вилаявся.

- Оце такі муки терпіти... Нічо'... Ми ж чуваки дорослі. Втерпимо.

- Та звісно, втерпимо, - Сашко супився, а очі блищали, як блищать у кожного, хто за крок від незвіданого.

Хлопці схилюлися над мискою.

- Ну що? - Сашко.

- А швидко застигає, зараза! - Сергій підхопив миску за край і почав обережно вливати у шприц рідкий парафін. - А що, Саня? Ти - перший?

- Та я...

- От, бля, напарник! Добре, почнемо з мене.

Сашко тримав шприц із парафіном, а Сергій здер штани разом із трусами, сів на простирадло й наказав:

- Так... Шприца мені давай, а сам картинку з голою бабою переді мною тримай.

- А де картинка?

- У рюкзаку. Та швидше ти!

Баби на картинці не було - лишень окремі частини тіла, і коли Сашко врешті втямив, які саме, йому аж голова закрутилася. Він виставив картинку Сергієві під ніс, і в того враз пика наверх задерлася.

- Ну, поїхали!

Сергій обережно підтягнув пеніс ближче до живота, примірівся - і встромив голку.

- Півсправи зроблено, - тоненьким, як здалося Сашкові, голоском видихнув Сергій. - Випускаю...

Натиснув на шприц. Тепла в'язка рідина повільно затікала під шкіру.

- Ха! А-а-а-а! - Сергій іще давив на шприц. - Саня... А воно... Я вже кайф відчуваю. Ой, не брехав мужик. Бля-а-а! Давай тепер ти! Мерщій, бо парафін застигне.

Сашко тремтячими руками зняв спортивки, труси. Сів поряд із Сергієм.

- Серього! Може, ти мені... того... сам проткнеш?..

- Давай!

Сергій набрав повний шприц рідкого парафіну, без вагань усадив у збуджений пеніс друга, натиснув на шприц.

- Ну як?

- Болить...

- То від голки. - Сергій видавив зі шприца весь парафін, висмикнув голку. - Бля, які ж у нас тепер пики великі! І довгі!

Сашкові щось підкотило під горло, голова закрутилася, між ніг - пекло пекуче.

- Що далі? - ледь вимовив.

- Дівок чекатимемо...

Близько опівночі Людка пошкреблася під Катерининим вікном. Катя глянула на кухню: татко з мамкою ще з яблуками зайняті. «Однаково б до копи не втекти», - подумала.

- Мамо, я з Людкою на лавці посиджу трохи, - гукнула в кухню.

Замість мамки татко grimнув:

– От би все ій поночі вештатися! Щоб мені скоро дома була!

– Та буду...

Вийшла.

– Гей, Катька! Ну що? Побігли? – шепоче Людка від хвіртки.

– Цить тобі! Я мамці сказала, що на лавці посидимо.

– А що це ти цитькаеш? Я теж своїй так сказала, а на тебе не цитькаю! – образилася Людка.

Катерина на неї глянула:

– Оце! А черевики нові нащо? У балці болото не просихає.

– Зніму, не дурна, – сказала Людка і потягла Катерину геть від хати.

Дряпалися між бур'янами з півгодини.

– Оце б не пішли сюди, то й не повірили б, що Шанівка колись аж за балку була, – бідкалася Людка. – І як тут жити можна було? Як не яма, то рівчак!

– Та, мабуть, тоді вулиці ще були, – припустилася думки Катерина. – Татко казав, бруковані вулиці... У нас із того каміння в корівнику стінка.

– Катька... Дивись! – Людка зупинилася. – У великому будинку щось світиться.

Катерині – дрижаки під колінки. Очі витріщила. Йой! Темно ж як! Якись тварюки підвивають та шурхотять собі, у хатах покинутих вітер грає, і серед того всього – мерехтить ледь помітне світло у стінах великого будинку без даху.

– Люд... Може, не підемо?..

– Отакої! – Людка тицьнула Катерині під ніс нові черевички, які вже встигла зняти й несла в руках. – Я всі ноги поколола, поки ми йшли.

– Та я так...

І дівчата крадькома – до будинку.

Стали під стіною.

– Що тепер? – Катерина до Людки.

Людка набрала повні груди повітря й хоробро вигукнула:

– Агов! Джентльмени! Ми прийшли! Де ви є?

А сама до Катерини, пошепки:

– Чуеш, Катько... а ти спиці взяла?

– Та я жартувала.

– А дарма... – і Людка знову голосно вигукнула: – Нема вас? То ми пішли собі...

– Тут ми. У хаті, – почулося у відповідь. – Заходьте... Ми чекаємо.

Дівчата ступили за поріг і пішли на світло.

– От набудували... Кінця й краю нема, – бурчала Людка для підтримки духу. – Стій, Катька! Взуся.

Обтерла долонею поколоті ноги, взула черевички.

– І де той сюрприз...

Велика, метрів із двадцять, кімната світилася. П'ять свічок, закріплених битими цеглинами на підлозі, чаділи, і сині волошки, намальовані на облізливих шпалерах, здавалися чорними. У кутку, вкриті простирадлами по груди, сиділи хлопці. А з неба на них дивився місяць. Гострий, як серп колгоспниці з постаменту.

Катерина стала на порозі кімнати, глянула на Сашка із Сергієм.

– Що з вами? Захворіли?

Хлопці і справді вигляд мали дивний. Лоби спітніли, щоки горять, очі блищать. І самі не рухаються. Дивляться, як заворожені, і – ні пари з уст.

– Коноплі зажерлися. Чи п'яні. Оце й весь їхній сюрприз. Пішли, Катька?

Сергій ворухнувся.

– Стійте...

Катерина завмерла зі страху, а Людка:

– Ну! Стоїмо! Що далі?!

Сергій облизнув гарячі губи, посміхнувся через силу. До Сашка:

– Готовий?

– Готовий, – прохрипів Сашко.

– Ну, дівки! Ось воно, ваше бабське щастя! Не помріть мені од радості, бо не буде вам тоді неземної насолоди.

Сергій взявся рукою за простирадло. Сашко – теж.

– Раз... – Сергій дивився на Людку. – Два... Три! – вигукнув, і хлопці одночасно скинули із себе простирадла.

– Та вони голі! – заверещала Людка, сіпнулася, підвернула з переляку ногу в черевіку на підборі і впала навколішки.

Катерина глянула – і обмерла. Між ногами в Сашка лежало щось напухле, синьо-червоне, велике й огидне, схоже на домашню кров'янку. Катерина зиркнула на Сергія – той ухопив у руку таку саму «кров'янку». Кричав:

– А що, дівки?! Хіба ви таке бачили? Ходіть уже сюди! Ходіть!

І тут жаху додалося. Сергієва «кров'янка» раптом ожила, смикнулася догори і завмерла під кутом сорок п'ять градусів. От ніби простісінько в Людку цілилася.

– Саня! Давай! Візьми пику в руки, і вона стане! Давай! – кричав Сергій.

Людка повзла до порога, а Катерина наче скам'яніла.

Сашко безпорадно подивився на свою в'ялу опухлу «кров'янку», простягнув до неї руку...

Катерину ніби хто по щоці – лясь!

– Мамо рідна! – як закричить. – Людка! Людка, тікаймо!

І з будинку! Косою за гвіздок у стіні зачепилася, смикнула ту косу кляту – і геть. Так пасмо на гвіздку й лишилося.

Мчалися між бур'янів світ за очі. Зупинилися, як упали.

– Де ми? – Людка плакала, терла долонею по подертих черевичках. – Нові тухлі змарнувала... Ой, лихо! Мати вб'є... Кать! Та не реви ти!

– А сама... – захлиналася Катерина.

– Мені тухоль шкода...

– А мені страшно ще. Раптом вони за нами крадуться...

Людка завмерла.

– Ану, цить! – прислухалася. – Та ні... Нема ніко'...

За півгодини допіру вгамувалися. Сиділи на шорсткій стерні посеред поля. Шанівка десь ізбоку світилася.

– От я скільки журналів передивилася. Ну, не бачила такого! – розмірковувала Людка. – Що то було? Може, така в них любов?

– Ні, любов не така, – ляпнула Катерина.

- А ти звідки...
- Та нізвідки. Мені так здається, - насупилася.
- Ой, Катька... Як же мені страшно! Давай нікому про це не казати...
- Давай.
- Підемо?
- Давай...

До Шанівки підійшли, Людка й придумала:

- Як питатимуть, скажемо: а не знаємо нічого, сиділи собі у тракторі Залусківського і ляси точили.

Катерина кивнула.

- Знаеш, Людко? Пішли й справді туди. Трохи посидимо.
- Для алібі?
- Просто так. Ноги додому не несуть.

Залусківський щонаочі ганяв зі свого мехдвору шанівських підлітків, а для них, здавалося, краще місце зустрічі й уявити важко. Зберуться під трактором чи в комбайні - і сидять по півночі.

Катерина з Людкою дійшли до приватної власності Залусківського, всілися під комбайном.

- Оце тепер думаю... - озвалася Людка після довгої мовчанки. - Мабуть, старою дівкою буду.

Катерина відповісти не встигла, аж тут - кроки чиїсь.

- Мамо рідна, - Людка шепоче. - Це вони! Я боюся...
- Сашко-о! Сашко! - чують, гукає тітка Раїса.

Прийшла до комбайну.

- Дівчата? Це ви тут? - стала. - А Сашку із Сергієм часом не бачили?
- Не бачили, - шепоче Катерина, а Людка зі страху:
- А чого це ви, тітко Раїсо, про Сашка із Сергієм у нас питаєте? Хіба ми - хвости їхні?
- Та де ж вони ділися? - тітка Раїса Людку ніби не чує. Озирається.

І пішла далі.

– Сашко! Сашко-о!

Сашко сидів на простирадлі й дивився на свій розпухлий, посинілий пеніс, повний застиглого парафіну.

– Серьога... Я ворухнутися не можу. Болить...

Сергій лежав горілиць і захлинався від сліз.

– Суки! Стерви погані... Ми заради них... Суки, – вив тоненько. – Так перепаскудити перший секс!

– Перший? Ти ж казав...

– Саня, не чіпляйся, курва!

– Серьога... Я ворухнутися не можу... Шукай швидше свою інструкцію. Треба все назад вертати, – Сашкові вже й говорити несила було. У голові паморочилося, тіло трусилося, як у лихоманці.

Сергій спробував ворухнутися.

– Ку-урва! Що ж це таке?! Наче гирю стокілограмову хто підвісив...

– Скоріше...

Сергій доповз до рюкзака, знайшов папірець.

– Написано... Що посікаеш, парафін розплавиться і сам зіллється.

– Давай сікати.

Тужилися щосили. Не допомогло. Під простирадлами хлюпало, а парафін так і не розплавився.

Сашко сидіти вже не міг. Ліг у загиджене простирadlo боком. Сергій тремтів поряд.

– Саня, треба щось робити.

– От... я зараз... сил наберуся... – Сашко йому. – І виколюпаю той парафін.

– Пішли...

– Куди? Я з таким добром у село не піду.

– Пішли до Килини. Кажуть, вона все чисто лікує.

– Нащо мені той сором... Сам... виколюпаю...

Над ранок, коли стало видно все навкруги, Сашко обдивився себе – і заплакав:

– Мамо рідна!..

Поліз гвіздок зі стіни виривати.

– Саня, не треба, – просив Сергій і вже сам не розумів, що ж тоді треба.

Сашко видер гвіздок, глянув на друга.

– Якось воно буде. А ти до Килини добирайся. Може, і...

Сергій кивнув, приклав між ноги шматок простирадла і поліз рачки геть.

Сашко заплющив очі й гукнув:

– Інструкцію лиши. Може, вичитаю, як парафіну здихатися.

Сергій оглянувся з порога:

– Он вона, на протині валяється... А може, зі мною, Саня?

– Сам виколупаю, – прошепотів Сашко.

Татко з мамкою спали без задніх ніг. Катерина навшпиньки – повз батьківське ліжко і мишею у свій малий закуток. Двері зачинила. На рожеве пальто, на ліжку розкладене, глянула, застібку на ліфчику помацала. А слюзи – кап-кап... «Отепер дядько Роман точно подумає, що я дурна малолетка, – в голові. – Казала, прийду, не дійшла через отих хлопців дурних... А він же сказав: помру без тебе. А як і справді помре?»

Вийшла тихо з дому, сіла під стіною і дивиться в бік кургану, де копа Залусківського, а під копою – він... І нічогісінько ж не видно – ні кургану, ні копи, – а Катерина сидить, як прив'язана. Так до ранку й не встала.

Схаменулася, як мамка надвір вискочила. Підхопилася Катерина, біля будки туалетної стала.

– Доню, а що ти тут робиш?

– У туалеті була.

– А вдягнена... – ох і важко ж мамку обдурити. – Чи – не лягала?

– Одягнулася вже.

– І чого?

– Мамо, ти ж сама казала: по буряки із самого ранку підемо. Чи забула?

- Золота ти моя дитино, - мамка Катерину до себе притулила. - А чого ж мене не збудила, як прокинулася рано? Пожаліла?

- Пожаліла, - каже дівча, а само дивиться в бік кургану і сльози ховає.

Поки до мамки звістка про розкидані на полі буряки долетіла, поки мамка з татком та Катериною до того поля дійшли, спритніші всі буряки начисто з поля злизали. Татко лаявся:

- Оце більш ніколи не слухатиму тебе, Дарино!

А мамка теж зла на нього:

- От якби ти, Льончику, вчора під кіоском друзяк своїх не надибав та не напився з ними, були б нашим свиням буряки!

Полаялися трохи і за діло взялися: викопувати ті буряки, що в землі лишилися.

Татко - лопату в землю і матюки гне:

- От йо... Копай тепер.

- А не пий! - мамка буряки витягує, обтрушує - і в мішок. А потім до Катерини: - Щось накопала, доню?..

Надвечір татко тяг на горбу добрячий мішок буряків, а за ним мамка та Катерина ще один кравчучкою везли. До Шанівки - з передишками.

Татко мішка на дорогу скинув і не розуміє:

- А що? Сьогодні хіба п'ятниця?

- Субота, - мамка каже.

- А чого народу біля постаменту повно?

- А може, Микола тепер щодня приїздити буде, - вигадала дурне Катерина.

- Та ні, доню... - мамка з Катериною розмовляє, а сама у вулицю Імені Леніна вдивляється. - Хіба біда яка?.. Мо', помер хто... - Катерину по волоссі долонею: - Ану біжи, розпитай, що сталося.

Катерина вдихнула - і не видихає. Очі округлилися.

- Не піду.

- Та не трясіться, - татко. - Сам сходжу.

Мамка з Катериною біля буряків стоять, а татко цигарку в зуби - і в натовп.

Мамка дивиться, мнеться...

– І я піду...

– Я з тобою, – Катерина за мамку вчепилася – так буряки посеред дороги й лишилися.

Раїса сиділа на каменюці біля постаменту і сіпала спідницю. Руки тремтять. Бліда, як молоко. Розгублений Роман стояв поряд і все озирався, ніби шукав когось. Шанівці групками – навколо.

– Що? – мамка прилаштувалася біля Ничипорихи.

– Сашка Райчин зник, – відшепотіла баба. – Оце в п'ятницю ввечері додому як не повернувся, так і досі нема.

– Таж діло молоде, – мамка. – Може, десь із хлопцями загуляв...

Горе зробило Раїсу чуткою.

– Що? – стрепенулася. – Загуляв? Та мій Сашка зроду ніде не затримувався, а як затримувався, то мене завжди попереджав...

– Так тее... – татко кашлянув. – Чого стоїте? Давайте шукати. Усім селом підемо.

– От дивіться! – зметнулася Ничипориха. – Самий розумний об'явився! Та й без тебе, Льонька, знаємо, що шукати треба. Тамарку виглядаємо...

– А нащо? – татко.

– Вони із Сергієм учора поїхали по ту горілку кляту для свого кіоску. От, думаємо, хіба й Сашка із собою підманили...

Катерина з-за мамки на дядька Романа – зирк! І погляду відірвати не може...

Він спідлоба на неї – хлюп! Сине горе як сине море... І очі відвів. Голову опустив, кулаки з кишень повипиналися.

Катерина за мамку сховалася. «Що ж то воно...» – душа плаче.

А тут Людка ззаду – сіп за руку.

– Катька...

Катерина на подругу глянула – і не впізнала. Ні тобі помади, ні заколок.

– Гайда... – Людка тихо.

Із натовпу вибралися, край дороги у траві сіли.

– Я боюся, – сказала Катерина.

– І я, – голос у Людки тремтить, а все одно командує. – Катька, нам не можна про хлопців сюрприз нікому казати. Бо на нас усе повернуть. Скажуть, отакі вони стерви малолітні, через них хлопці пропадають... Проходу не дадуть!

– Добре, – прошепотіла Катерина.

– Я оце ледь докумекала, що мамані про нові черевики збрехати.

– І що?

– Сказала, що з комбайна стрибнула і підбора зламала, – Людка потерла плече. – То вона мене як огріла!

– Людка... – Катерина наче прокинулася. – А де ж вони?

– Хто?

– Сашка із Сергієм. Онде всі чекають на Тамарку. Думають, що вони з нею, а ми ж знаємо... Вони у райцентр не їздили. Куди вони поділися?

– А я так думаю, – Людка око примружила. – Ми відмовилися, а вони, падлюки, побігли інших дівок собі шукати. Сама ж бачила. Зі штанів усе чисто повивалювали... Я в одному журналі читала... От як чоловік уже штани зняв, так не вдягне, поки дівку не примусить до сексу.

– І де ж вони так довго тих дівок шукають?

– Та думаю, може, в Килимівку подалися чи ще кудись...

– Хай і так. Уже мали б повернутися.

– А може, їм такі дівки доступні попалися, що самі з них не злізають, – знайшла аргумент Людка.

Коли сонце вже сідало, на околиці Шанівки зачхав і заглух Тamarчин «пиріжок».

Юрба захвилювалася, Раїса підхопилася, Роман побіг до «пиріжка». Шанівці потягнулися за ним.

– Де хлопці? – Роман з ходу спантеличив дебелу Тамарку.

– Які хлопці? – звела жінка підмальовані брови.

– Твій Сергій і Сашка мій. Хіба вони з тобою в райцентр не їздили?

– Сама! Оце всюди сама! – почала жалітися Тамарка. – Так ящиків натягалася, аж дихати не можу. А дороги самі знаєте які! А я за кермом!.. Очі на лоба лізуть...

Роман опустився біля «пиріжка» на землю, затулив обличчя руками.

– Синочку!.. – заголосила Раїса. – Де ти, сонечко мое!

– Та що тут у вас? – Тамарка насупилася. – Що сталося?

Мобілізація відбулася без зайвих формальностей. При ночі шанівці розпалили під постаментом багаття, наробили смолоскипів, ліхтарі похапали і – врізнобіч. Хлопців шукати. Навіть стара Ничипориха запряглася, що всі городи обнишпорить, а здорові хай далі від села йдуть.

Ніч – як ворота у пекло. По темряві за селом застрибали вогні смолоскипів, залунало: «Сашко-о-о! Сергі-і-ію! Хлопці, відгукніться!» Катерина й Людка між бур'янів ішли за татком та Залусківським, тримали одна одну за руки і тремтіли.

А як від великої покинутої хати поночі розлігся вий тітки Раїси, так Людка впала на землю і заридала.

– Що то вона? – татко зупинився від Раїсиного крику.

Каже до Залусківського:

– Треба до покинутої хати йти. Мабуть, знайшли щось...

Глянув на дівчат:

– А йдіть додому. Користі від вас ніякої. Ще переживай, куди ви самі подінетесь...

За годину біля великої покинутої хати зібралося все село. Роман роздивлявся загігжені сечею простирадла, обгорілі свічки, покинутий Сергіїв рюкзак і Сашкову сумку.

Розкидав уламки цегли, витяг іще одне простирадло. Закривавлене. З простирадла випав іржавий гвіздок. Теж – у крові.

Раїса простирадло закривавлене побачила – навколішки впала:

– Це ж наша простиня!..

Роман задихнувся.

– Та що ж тут відбулося? І де діти наші?

Залусківський кахикнув.

– От я думаю – живі вони. Це все нагадує якесь чаклунство. Свічки, простирадла... Мо', начиталися про якісь ритуали. А кров, скоріш за все, собача. Чи котяча. Мо', вони тут потойбічні сили викликали.

- Нащо? - татко питає.

- Ну там, дощу в Бога попросити чи ще щось...

- Треба до міліції, - прошепотів Роман і раптом...

Око зачепилося за щось знайоме - настільки знайоме, що аж серце зайшлося.

Ступив ближче до стіни: за гвіздок у стіні зачепилося пасмо русявого волосся.

- Боже... - скрипнув зубами - і спиною до стіни. Аж гвіздок у спину вп'явся.

- Яка міліція?! Завтра неділя, - зауважив реаліст Залусківський. - Краще самим шукати.

У суботу надвечір баба Килина вийшла з мазанки, гукнула псів.

- Гей, Чубчику! Рудий! Ану за мною!

І баба впевнено пішла до поваленої огорожі розтрощеної ферми.

- Та де ж він? - шепотіла. І псам: - Шукайте! Шукайте! Десь він поряд... Чую...

Рудий першим загавкав, потім заскавчав тихо, мов заплакав.

Баба Килина дошкандибала до собаки.

- Де?

Пес замахав хвостом, тицьнувся носом просто в землю в кутку колишнього корівника.

Баба схилилася.

- Господи всемогутній...

У кутку лежав непритомний Сергій.

Баба обережно зняла зім'яте, брудне простирадло...

- Ой, дитино... Що ж ти наробив собі...

Перехрестилася й потягла хлопця до мазанки. Біля порога лишила, а сама в хату. Повернулася з кухликом глиняним. Трохи з кухлика хлопцеві до рота влила, що лишилося - на рушник, а той рушник - Сергієві між ноги.

Далі рядно на землі розстелила й довго силкувалася хлопця на нього перекласти. Ледь упоралася. Потім прив'язала хлопця до рядна, сама за край учепилася та псам:

– Чого чекаєте? Хапайте скоріш! Поспішати треба.

І потягли втрюх.

Після ночі безрезультатних пошуків на ранок неділі вся Шанівка зібралася під постаментом.

Командував Залусківський.

– Тре' корів подоїти, худобі дати... Чоловіки будуть далі шукати, а баби – по хатах. Швидко все зробить і до чоловіків приєднуйтеся.

Мамка ледь на ногах тримається, а протестує:

– Ні, я шукатиму. В мене донька вдома все зробить. І ще комусь допоможе. Давайте вже далі шукати, бо серце розривається.

– А де? – з такою гіркотою спитав татко, що мамка заплакала. А й справді? Усе навкруги оббігали. Наче крізь землю хлопці провалилися.

– Мо', вони поїхали із села геть, – сумно сказала Ничипориха. – Онде як люди... Пам'ятаєте? Жили собі, а ранком прокидаємося – ще одну хату покинуто. І все нишком. Жоден не казав: «Поїду із Шанівки!» Мо', й вони?..

– Не вірю! – закричала Тамарка, як навіжена. – Мій Сергій нікуди із села не збирався. Не збирався!

– Не вірю... – прошепотіла безсила Раїса. Вона сиділа просто на землі і притискала до грудей закривавлене простирадло.

– Устань уже, – Роман допоміг дружині підвестися. – Ще сама зляжеш, кому краще?

– А може, тобі й краще, – із шаленим вогником ув очах раптом заговорила Раїса. – Ти ж розлучитися хотів... У покинуту хату перебратися... А синочок заважа-ав! Ой, і заважав тобі синочок єдиний, бо ж соромно тобі, паскуді, йому в очі дивитися. Та це ти його вбив! Ти, проклятий...

– Що ти верзеш, дурна?! – Роман брови звів, руку в кишеню сунув, намацав пасмо волосся, стис його. – Я не те що інші... Вбивць не наймаю...

Мамка – очі на лоба, за татка вхопилася. Шепоче:

– Льончику... Як він узнав? Ти сказав?

– Чи я здурів? – татко каже.

А тут Ничипориха:

– Ой, дивіться! Дивіться ж! Іще не було такого... Це ж світ перевернувся!

Шанівці глянули туди, куди вказувала тремтячою рукою стара Ничипориха.

І побачили те, чого в Шанівці, дійсно, ще ніколи не було. Вулицею Імені Леніна до них ішла баба Килина з Рудим і Чубчиком.

– Матір Божа! – злякалася мамка. – Щоб Килина в Шанівку спустилася від своєї мазанки?! Це ж і справді світ перевернутися має.

Юрба занімала, наче хто рота всім позатикав. Стоять шанівці і трусяться, ніби баба Килина – то страшний суд.

Дошкандибала баба до шанівців:

– Хай Бог помагає...

Поглядом Тамарку відшукала, підійшла до неї і протягує щось.

Тамарка руку простягла – і в слюзи.

– Та це ж Серьоженьки хрестик!...

І спитати боїться.

Баба Килина на камінь біля постаменту сіла, пси поряд примостилися.

– Учора надвечір... Знайшла хлопця в корівнику. Якби до вас ішла, час би згаяла. Не вижив би... Трави дала, аби не помер хоч добу, та потягла до килимівського ветеринара Петра.

– Нащо? – прошепотіла Тамарка.

– Я його од смерті врятувала колись. У нього «жигуль» є. І серце є. Притягла й наказала хлопця в місто везти. До лікарні... Операція йому потрібна. Термінова. І... молюся, щоб Петро встиг. Усе.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/luko-dashvar/selo-ne-ludi2/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

